

TIJD VAN DE TUIN

Ans Hobbelink, Hanneke van de Klippe, Hans Lägers

UTRECHT
Tuinenpark Ons Buiten
december 2016

TIJD VAN DE TUIN

Ans Hobbelink, Hanneke van de Klippe, Hans Lägers

UTRECHT
Tuinenpark Ons Buiten
december 2016

Auteurs:

Ans Hobbelink, Hanneke van de Klippe, Hans Lägers

Overige medewerkers:

Nelleke Feenstra (fotoredactie), Ans Ankoné (eindredactie)

Victor Lansink (beeldresearch en fotografie)

Henny Stekelenburg (vormgeving en fotografie)

Bronvermelding:

Door de tuin geleid.

Uitgegeven door het Bureau Sport en Openlucht recreatie van de gemeente Utrecht,
in samenwerking met het Bureau Voorlichting (1977).

De meerwaarde van tuinparken

De betekenis van tuinparken in een stedelijke omgeving; Noor van der Hoeven en Derk Jan Stobbelaar;
rapport 222; Wetenschapswinkel Universiteit van Wageningen; 2006

Jaarplannen en jaarverslagen 2005 – 2015

Tuinenpark Ons Buiten

Illustratieverantwoording:

Afbeeldingen: Archief Ons Buiten, Het Utrechts Archief.

Foto's: o.a. tuinen en portretfoto's: Ans Hobbelink

Met dank aan:

Henk van den Barg, Ruud Gramsma, Cilia de Groot, Thecla van der Ham, Nel en Jan Jans,
Lies Kamphorst, Jan Kleinjan, Emiel Maigoda, Els van der Meer, Truus Sprang-van Wegen,

Marco Sprang, André Taalman, Jan Trouwborst,

Christine Vos-Taalman en Door Werkhoven en alle andere mensen die hebben
bijgedragen aan dit boek.

Alle geïnterviewden hebben dit verhaal gelezen en goedgekeurd.
Dit geldt eveneens voor de wijze waarop zij zijn geciteerd.

Na te zijn geïnterviewd zijn overleden:

Jan Jans in de zomer van 2014.

Marco Sprang in april 2015 en Els van der Meer in het najaar van 2015.

‘Tijd van de tuin’ is mede mogelijk gemaakt door:

Vereniging van Amateurs tuinders Tuinenpark Ons Buiten

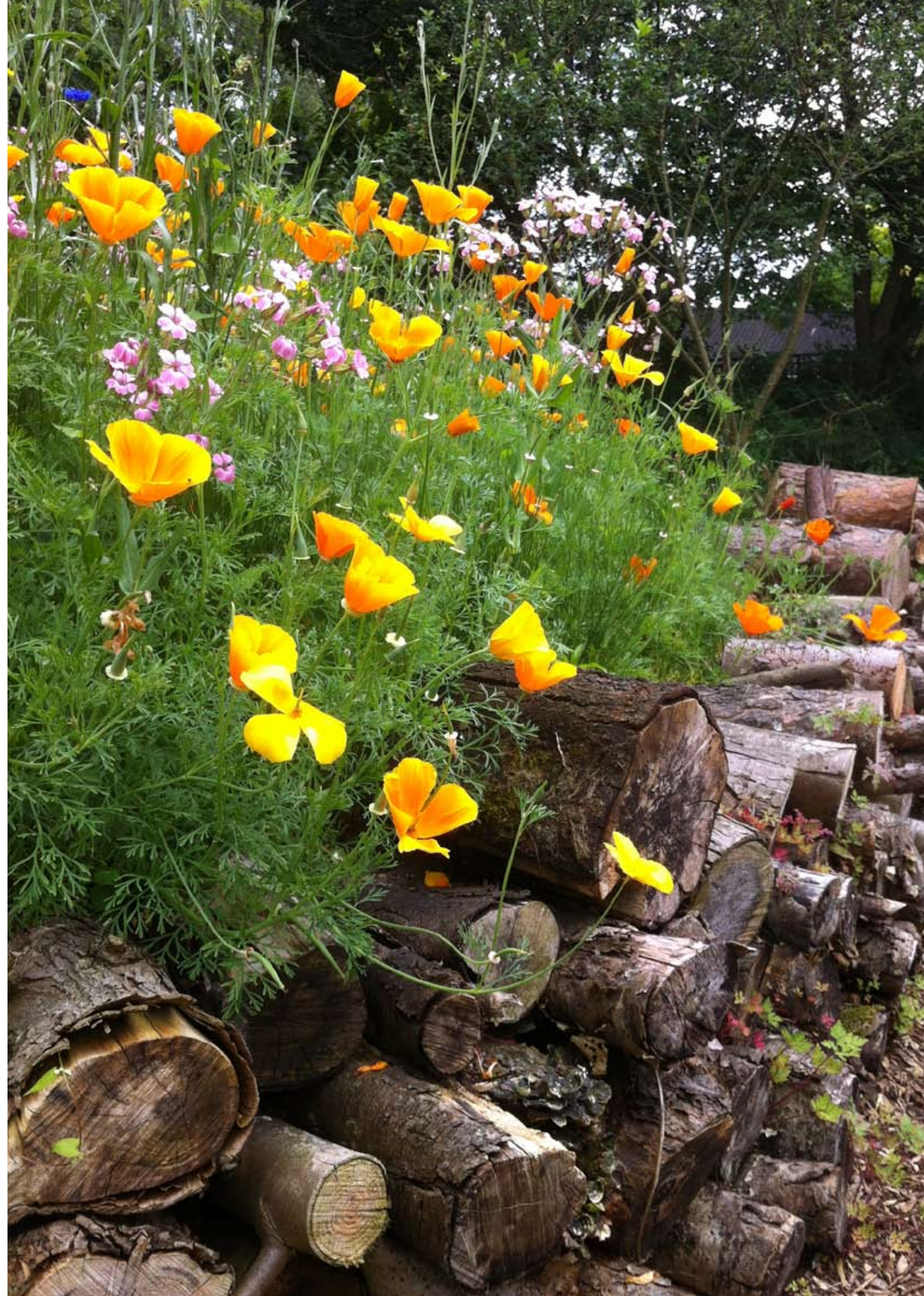
Stichting Carel Nengerman Fonds

De Gemeente Utrecht

Druk- en bindwerk: DR&DV media services

© 2016

Vereniging van Amateurs tuinders Tuinenpark Ons Buiten

INHOUD

**ONS BUITEN,
DE HISTORIE
VAN EEN UTRECHTSE
TUINDERSVERENIGING**

door Hans Lägers

15

||||||| **55**

**HET GEHEUGEN
VAN
ONS BUITEN**

door Hanneke van de Klippe

||||||| **97**

**GROEN, GEZELLIG
EN ACTIEF VOOR
VERENIGING EN
BUURTBEWONERS**

door Ans Hobbelink

||||||| **127**

**DE
TEGENWOORDIGE TIJD;
INTERVIEWS MET
TUINDERS**

door Hanneke van de Klippe

Woord vooraf

Dit boek gaat over tuinierende Utrechtse in een volkstuinvereniging.

In al die jaren, vanaf het begin tot aan wat nu Tuinenpark Ons Buiten heet, hebben duizenden handen liefdevol de grond bewerkt. Ze hebben elk op hun manier bijgedragen aan het telen van voedsel, aan de kunst van het tuinieren, aan het gezamenlijk onderhouden en mooi maken van het aan hen toebedeelde terrein. Ze hebben genoten, gegeten, gestreden, geleerd, gezamenlijk en individueel. Ze hebben zich weten te voegen naar de onvoorspelbaarheid van de seizoenen, geleerd om tolerant te zijn tegenover hun collega tuinders, te genieten van hun liefhebberij. Steeds opnieuw hebben deze mensen al hun talenten ingezet.

Het is ondoenlijk om aan een geschiedenis van bijna 90 jaar tuinieren volledig recht te doen in de vorm van een boek. Het is alweer vijf jaar geleden dat het idee ontstond deze geschiedenis te beschrijven. Met behulp van informatie en foto's uit archieven en van tuinders hebben wij langzaam het boek opgebouwd in vier hoofdstukken. Het gaat over continuïteit en verandering. Wijzelf zijn ook tuinders op deze mooie plek.

Het eerste deel bevat de historische lotgevallen vanaf het prille eigenwijze begin aan de Ezelsdijk tot het huidige in de buurt verankerde tuinenpark.

In het tweede hoofdstuk komen de jaren zestig, zeventig en tachtig tot leven door de opgetekende verhalen van tuinders van toen en hun nakomelingen.

In het derde deel volgt de beschrijving van het onmisbaar worden voor de buurt in het laatste decennium.

In het vierde deel ten slotte vertellen tuinders over hoe zij Ons Buiten anno 2016 waarderen.

Het boek is een eerbetoon aan de pioniers van vroeger en een blijk van waardering voor de momentele inzet van velen. Wij hopen dat het een bron van inspiratie is om bij te dragen aan een groene leefomgeving in een woonwijk en het plezier dat tuinieren in een volkstuinvereniging verschaft.

Heel veel dank aan allen die hebben bijgedragen, in het bijzonder de tuinders Henny Stekelenburg voor de vormgeving, Ans Ankoné voor de eindredactie, Victor Lansink voor de beeldresearch en Nelleke Feenstra voor de fotoredactie.

Utrecht, december 2016

Ans Hobbelink, Hanneke van de Klippe, Hans Lagers

HOOFDSTUK 1

ONS BUITEN
DE HISTORIE VAN EEN UTRECHTSE
TUINDERSVERENIGING

Hans Lägers

Op maandag 10 juni 1929
verscheen in het Utrechtsch
Dagblad het volgende bericht:
'Zaterdagmiddag heeft de officieele
opening plaats gevonden van de
volkstuinten van de Vereeniging van
Volkstuinders "Ons Buiten". Een
stroomende regen daalde neer toen
de opening een aanvang zou nemen,
maar, gelijk één der sprekers zeide,
is dit te beschouwen als een weldaad
voor het gewas. Inderdaad zal dit
malsche regentje, dat Zaterdag op de
aanwezigen neerstroomde, aan het
gewas veel goed gedaan hebben. Zoals
bekend, liggen de tuinen van de leden
dezer nieuwe vereeniging achter den
Ezelsdijk, welke loopt van den tol aan
de Blauwkapelscheweg tot aan het fort
de Bilt. Ondanks het slechte weer,
bestond er groote belangstelling voor
de opening dezer tuinen.'

De uitgebreide berichtgeving over
de oprichting van Ons Buiten in de
Utrechtse pers was mede het gevolg
van het feit dat de volkstuin in de jaren
twintig van de vorige eeuw nog een nieuw
verschijnsel was. Toch is Ons Buiten
niet de oudste volkstuinvereniging in
Utrecht.

De Ezelsdijk omstreeks 1910. Links is nog net het tolhuisje te zien, achter het tolhek begint de weg naar fort Blauwkapel. Op deze plaats ligt nu het Eykmanplein.

*‘Wie een tuin moest onderhouden,
had immers geen tijd meer
om in de kroeg te zitten’*

Het Nut en de Volksbond

De eerste aanzet tot het volkstuinwezen in de gemeente Utrecht werd gegeven door de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen. De voornaamste doelstelling van deze vereniging was de bevordering van het algemeen welzijn, in het bijzonder dat van de zogenoemde ‘lagere’ klassen. Een van de middelen waarmee de Maatschappij dit doel probeerde te bereiken, was de volkstuin. Want, zo redeneerde zij, door aan ‘werklieden en daarmede gelijk te stellen personen’ de mogelijkheid te bieden om tuingrond te huren, werd aan hen de gelegenheid geboden om het karige gezinsinkomen te verhogen door middel van het telen van aardappelen en groenten. Omstreeks 1906 vroeg de afdeling Utrecht van ‘het Nut’, zoals deze instelling doorgaans werd aangeduid, bij het hoofdbestuur een subsidie aan voor de aankoop van een stuk tuingrond. In samenwerking met de plaatselijke vereniging Armenzorg had deze afdeling al contact opgenomen met een boer die bereid was om grond, gelegen aan de Ezelsdijk, te verkopen. Deze plannen gingen echter uiteindelijk niet door: de militaire autoriteiten, beducht dat de aan te leggen tuinen een vrij schootsveld vanuit de nabij gelegen forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zouden belemmeren, weigerden hun medewerking te verlenen. Op grond van de zogeheten Kringenwet was het destijds namelijk verboden om binnen een bepaalde afstand van een vestingwerk te bouwen of houtgewas te planten.

Een volgende poging om te komen tot de aanleg van een volkstuinencomplex, werd gedaan door de Volksbond tegen Drankmisbruik. Zoals al uit de naam blijkt, had deze vereniging zich tot taak gesteld om het in die tijd forse alcoholmisbruik te bestrijden. Daarbij was de volkstuin, volgens de opvatting van de Volksbond, een belangrijk hulpmiddel: wie een tuin moest onderhouden, had immers geen tijd meer om in de kroeg te zitten. In 1912 richtte de afdeling Utrecht van de Volksbond zich tot het gemeentebestuur van Utrecht met het verzoek een stuk grond te mogen huren dat kort tevoren door de gemeente was aangekocht. Op deze grond, gelegen tussen de toenmalige Blauwkapelseweg (de tegenwoordige Prof. Jordanlaan) en het spoorlijntje naar de gemeentelijke gasfabriek, zouden vervolgens ‘arbeiderstuinen’ kunnen worden ingericht. Nog in datzelfde jaar stemde de gemeenteraad met dit verzoek in, en zo ontstond in 1913 het eerste Utrechtse volkstuinencomplex, toen nog gelegen op het grondgebied van de gemeente Maartensdijk. Opmerkelijk was wel dat de fractie van de Sociaal Democratische Arbeiderspartij (SDAP) in de gemeenteraad had tegengestemd, omdat die van mening was dat de arbeiders – in plaats van een substantiële verbetering van hun leefomstandigheden te verkrijgen – nu werden afgescheept met een tuintje, dat zij ook nog in hun toch al zo schaarse vrije tijd moesten bewerken.

Het terrein aan de Blauwkapelseweg besloeg aanvankelijk circa 2½ hectare, maar in de daaropvolgende jaren werd het gestaag uitgebreid. In 1920 had de Volksbond al de beschikking over ruim 7 hectare, waarop ongeveer 650 tuinen van 100 vierkante meter waren uitgezet. Er werden voornamelijk aardappelen en groenten geteeld, met hier en daar wat bloemen. Na verloop van tijd verrezen er op de tuinen ook diverse provisorisch gebouwde houten huisjes.

Het bestuur van Ons Buiten bij de oprichting in 1928.

Zittend van links naar rechts de heren Schoemaker en Bronkhorst; staand van links naar rechts Ten Broek, Verburg, Smit, Spillenaar, Liefland en Kreeftmeijer.

Op eigen benen

Tot 1928 bood de Utrechtse afdeling van de Volksbond tegen Drankmisbruik als enige de mogelijkheid om in georganiseerd verband te tuinieren. Een aantal leden van de Volksbond, onder leiding van de heren J.F. Schoemaker en F.H. Bronkhorst, was echter in toenemende mate ontevreden over de gang van zaken binnen de vereniging. Een van de belangrijkste bezwaren betrof het in hun ogen onvoldoende toezicht van het bestuur, waardoor iedere tuinder maar kon doen wat hem het beste uitkwam, zodat het complex een rommelige en onverzorgde indruk maakte. Vele tuinen, aldus deze ‘malcontenten’, leken zelfs meer op een vuilnisbelt dan op een tuin.

Het complex van de Volksbond tegen Drankmisbruik bood vaak een rommelige aanblik, zoals blijkt uit deze foto uit 1928.

Herhaalde verzoeken aan het bestuur om maatregelen te treffen, hadden geen effect, waarop de ontevreden leden uiteindelijk besloten zich van de Volksbond af te scheiden en een eigen vereniging op te richten. Op woensdag 12 september 1928 belegde een twaalfstal huurders van Volksbondtuinen een vergadering in café-restaurant Laponder aan de Oudegracht. Daarin werd een voorlopig bestuur gekozen, met Schoemaker als voorzitter.

Enkele weken later, op 25 oktober, vond de officiële oprichting van de nieuwe vereniging plaats, die de voorlopige naam ‘Vereeniging van Volkstuinders’ kreeg. Schoemaker werd definitief voorzitter, de heer Smit tweede voorzitter en de heren Ten Broek en Bronkhorst respectievelijk eerste en tweede secretaris.

Intussen was er ook al omgezien naar een eigen terrein voor de nieuwe vereniging. Dit werd gevonden aan de Ezelsdijk, even ten oosten van de Blauwkapelseweg, waar van boer W. de Groot een strook weiland werd gepacht.

In februari 1929 werd, ondanks de strenge vorst, begonnen met de inrichting van het complex, en al gauw was men zo ver gevorderd dat de eerste gewassen konden worden gepoot.

Café-restaurant Laponder aan de Oudegracht 192. Op 12 september 1928 vond hier de oprichtingsvergadering van Ons Buiten plaats.

Een tuinhuysje in de jaren dertig, met op de achtergrond enkele houten huizen aan de Ezelsdijk. In verband met de zogeheten ‘verboden kringen’ mochten hier geen stenen bouwsels staan.

Volgende pagina: Tuinhuysjes op het complex van Ons Buiten aan de Ezelsdijk in de jaren dertig.

Gaandeweg verrezen er op Ons Buiten ook fraaiere huisjes, zoals dit onderkomen met de naam Zeldenrust.

De toegang naar het complex aan de Ezelsdijk werd gevormd door een voortuin, die was beplant met rozen. Op deze foto uit 1930 poseert het bestuur op de voorgrond.

De keuringscommissie van Ons Buiten aan het werk, 1930.

Klimrozen, groote boonen, bessen, aardbeien, sierbloemen en heesters, zij vragen om strijd de aandacht van den bezoeker. Op de uitgestrekte weilanden achter den Ezelsdijk zou men zulk een stukje tuinbouwgrond niet verwachten. Maar met zorgvuldige bemesting en vakkundige behandeling der gewassen kan men hier prachtige resultaten bereiken.

In het midden van het terrein werd een hoofdpad aangelegd met sintels die door de naburige gasfabriek gratis aan de nog armlastige vereniging waren geleverd. Aan weerszijden van dit sintelpad werden 25 tuinen van 100 vierkante meter uitgezet. De nieuwe huurders waren verplicht om hun percelen af te scheiden met een ligusterhaag, en eventuele huisjes moesten achterin worden gebouwd om een zekere regelmaat te garanderen. De huisjes mochten niet groter zijn dan vier vierkante meter en moesten worden opgetrokken uit hout of riet, zodat zij – in geval van een mobilisatie – weer snel konden worden afgebroken. De tuinen lagen immers binnen de ‘fortenkring’. Het had het bestuur dan ook heel wat overredingskracht gekost alvorens het Departement van Oorlog toestemming gaf voor het plaatsen van opstallen en het planten van bomen.

Het complex was vanaf de Ezelsdijk toegankelijk via een voortuin, die hoofdzakelijk was beplant met rozen. Deze waren eveneens gratis geleverd door verschillende kwekers in het land, dankzij bemiddeling van de vereniging van rozenkwekers Nos Jungunt Rosae (Rozen verbinden ons), die destijds ook het initiatief tot de aanleg van het Rosarium in Oudwijk had genomen. De firma Copijn uit Groenekan schonk de heesters en vaste planten. De totstandkoming van het tuinencomplex in een dergelijk korte tijd was een prestatie van formaat, mede gezien het feit dat de meeste huurders alleen de vrije zaterdagmiddag ter beschikking hadden (het was de leden niet toegestaan om op zondagen in de tuin te werken).

De officiële opening van het nieuwe complex, dat intussen de naam ‘Ons Buiten’ had gekregen, vond plaats op zaterdag 8 juni 1929. De talrijke aanwezigen, onder wie de Maartensdijkse burgemeester C. van der Voort van Zijp – in wiens gemeente de tuinen waren gelegen – werden welkom geheten door de heer Bronkhorst, die Schoemaker in januari 1929 als voorzitter had opgevolgd. In zijn toespraak herinnerde Bronkhorst aan het geschil met de Volksbond en de talrijke moeilijkheden die de vereniging had ondervonden bij het verkrijgen van een geschikt stuk grond. De plaatselijke pers besteedde, zoals al gemeld, uitgebreide aandacht aan de opening.

*Onder de vrolijke muziek
van de Tramharmonie
ging de nieuwe verenigingsvlag
statig omhoog.*

Zo schreef het Utrechtsch Nieuwsblad onder meer: ‘Onder de vrolijke muziek van de Tramharmonie ging de nieuwe verenigingsvlag statig omhoog. De gasten maakten ter kennismaking een wandeling langs de stukjes grond, waarop dankzij de malsche regen de jonge planten in al hun frischheid uitkwamen. Verschillende gerieflijk ingerichte tuinhuisjes - in één ervan ontdekten we zelfs een radio-installatie - zullen er zeker toe bijdragen om het verblijf in de frissche buitenlucht te animeeren’.

Mede dankzij deze positieve berichtgeving nam het aantal aspirant-leden snel toe, zodat nog in diezelfde zomer aan de andere zijde van de toegangsweg naar de boerderij van De Groot een tweede strook grond kon worden gepacht, even groot als de eerste, waarop eveneens vijftig tuinen werden aangelegd. Een volgende mijlpaal was de koninklijke goedkeuring, die op 3 juli 1930 aan Ons Buiten werd verleend.

De jaren dertig

Aangezien de leden van Ons Buiten meerdere tuinen mochten huren (maximaal drie), bleek al gauw een nieuwe uitbreiding van het complex noodzakelijk, zodat de vereniging in 1931 al circa 125 leden telde met samen 175 tuinen. In dit jaar werd M.J. de Marie voorzitter, die de vereniging ruim 28 jaar zou leiden. De Marie was een krachtig bestuurder en een begenadigd spreker, maar zijn manier van leidinggeven werd door zijn medebestuurders nog al eens als autoritair ervaren. Die hielden het doorgaans dan ook niet lang vol. Maar de overredingskracht van De Marie kwam tijdens de vaak moeizame onderhandelingen die hij namens de vereniging met het Departement van Oorlog voerde wel goed van pas, want voor iedere wijziging op het tuinencomplex was toestemming van de militaire autoriteiten vereist. Een van die wijzigingen betrof de bouw van een eigen clubhuis.

Een belangrijke bepaling in het reglement van Ons Buiten luidde namelijk dat ieder perceel voor minstens de helft uit siertuin moest bestaan. Dit leidde onder de leden tot een groeiende interesse voor het kweken van bloemen en planten. Het bestuur moedigde deze activiteiten aan door het organiseren van tentoonstellingen en het houden van lezingen en cursussen voor de leden en andere belangstellenden. Een verenigingsgebouw was daarvoor onmisbaar, en daarom besloot het bestuur in 1933 ter financiering hiervan aandelen van vijf gulden per stuk uit te geven, in die tijd van economische crisis een aanzienlijk bedrag. Mede doordat veel leden hun aandeel aan de vereniging schonken, kwam het benodigde bedrag in korte tijd bij elkaar, en zodoende kon in augustus 1934 de officiële opening van het nieuwe clubhuis plaatsvinden. Ons Buiten werd daarmee de eerste tuiniersvereniging in Utrecht met een eigen verenigingsgebouw.

*Buitenstaanders noemden
Ons Buiten
daarom wel de
‘witte boordenclub’*

Deze siertuinverplichting had mede tot gevolg dat zogeheten nutstuinders – tuinders die voornamelijk belangstelling hadden voor het telen van groenten en aardappelen – geen lid werden van Ons Buiten. Maar ook leden die hun tuin niet goed onderhielden, konden op grond van het strenge reglement zonder pardon uit de vereniging worden gezet. Een en ander leidde ertoe dat het ledenbestand van Ons Buiten in toenemende mate werd gevormd door kleine ambtenaren en middenstanders. Buitenstaanders noemden Ons Buiten daarom wel de ‘witte boordenclub’.

Ook op een ander terrein liep Ons Buiten voorop. Al bij de opening van het tuinencomplex in 1929 was gebleken welke propagandistische waarde er uitging van het organiseren van open dagen, tuinfeesten en tentoonstellingen. In 1931 werd op Ons Buiten opnieuw een open dag gehouden, die niet alleen meer dan 2000 bezoekers trok, maar ook vele aspirant-leden opleverde. Uiteraard vergat het bestuur bij dergelijke gelegenheden niet om plaatselijke hoogwaardigheidsbekleders en de pers uit te nodigen. In augustus 1938 bij voorbeeld, toen het tienjarig bestaan van Ons Buiten werd gevierd, was het opnieuw groot feest. Eregast was toen de burgemeester van Maartensdijk, R. Tjalma.

Op zaterdag 29 augustus 1931 werd op het complex van Ons Buiten een groot propaganda-tuinfeest gehouden, dat door naar schatting drieduizend mensen werd bezocht.

Groepsportret van de leden van Ons Buiten, ergens in de jaren dertig.

Een dahliatentoonstelling in de jaren dertig, met rechts de heer Vrije.

Het bestuur van Ons Buiten in 1938. Tweede van rechts M.J. de Marie, voorzitter van 1931 tot 1960.

Al vanaf het begin van haar bestaan had Ons Buiten een tuinman in dienst, die was belast met het snoeien van de ligusterhagen en het onderhoud van de voortuin. Daarnaast verrichtte hij allerlei klusjes voor de leden. In de jaren dertig was een zekere Van Oostrum aangenomen als tuinman, en als zodanig raakte hij betrokken bij de onderhandelingen die het bestuur van Ons Buiten in die tijd voerde met de verhuurder van de grond, boer De Groot. De grond was indertijd vrij duur gehuurd.

Toen in de crisisjaren alles aanmerkelijk goedkoper werd, wilde het bestuur uiteraard graag een vermindering van de huurprijs. Boer De Groot was daartoe echter niet te bewegen, want, zo zei hij: 'dertig tuinders kunnen beter één boer onderhouden dan één boer dertig tuinders'. Maar het bestuur nam hiermee geen genoegen en dreigde met een beëindiging van de huur. Van Oostrum speelde echter met De Groot onder één hoedje en vertelde de boer dat hem van weggaan niets bekend was.

Toen het bestuur het onderhandelen ten slotte beu was, liet het bekend maken dat de tuinman zou worden ontslagen, omdat de vereniging voornemens was weg te gaan. Dat hielp, want de huur werd prompt aanzienlijk verminderd. Van Oostrum bleef uiteraard aan.

BEZOEKT ONS TUINFEEST

„Ons Buiten”
(aan den Ezeldijk)

Muziek
Bloemencorso
Poppenkastvoorstelling ^{16¹/₂ - 17¹/₂}
Schitterende Illuminatie
Grabbelton
Enz. Enz.

Zaterdag a.s. 20 Augustus.
Aanvang 3 uur.

ENTREE 10 CENT. Kinderen beneden 10 jaar
vrijen toegang mits onder geleide.
Fietsenstalling op terrein aanwezig.

Aankondiging
voor een tuinfeest
op Ons Buiten ter
gelegenheid van het
tienjarig bestaan in
1938.

Het voltallige bestuur van Ons Buiten poseert tijdens de viering van het tienjarig bestaan van de vereniging voor het clubhuis.

Het echtpaar Smaling-Van der Reijden aan het werk bij hun tuinhuisje Beja.

Oorlog en wederopbouw

De periode van de Tweede Wereldoorlog vormt een zwarte bladzijde in de geschiedenis van Ons Buiten. Op 10 mei 1940 werd de Utrechtse bevolking om vier uur in de ochtend opgeschrikt door het lawaai van vliegtuigen en luchtafweergeschut. Duitse troepen waren ons land binnengevallen. Toen na verloop van enkele dagen duidelijk was geworden dat de Grebbelinie zou moeten worden opgegeven en een terugtocht onvermijdelijk was, gaf de Nederlandse legerleiding alsnog opdracht tot het in werking stellen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Op 14 mei stond ook het gebied ten noorden van de Ezelsdijk onder water. Na het zware bombardement op Rotterdam en de dreiging van een herhaling op andere steden, te beginnen met Utrecht, besloot de legerleiding op 15 mei te capituleren voor de Duitse overmacht.

Tijdens de oorlogsjaren werden de tuinen van Ons Buiten in toenemende mate gebruikt ter aanvulling van het steeds schaarser wordende voedselpakket. Er werden vooral aardappels en uien verbouwd, maar er waren ook tuinders die – als gevolg van het wegvallen van de import uit Nederlands Indië – tabak gingen kweken. In april 1945 stond het terrein van Ons Buiten opnieuw onder water, ditmaal door toedoen van de Duitsers. Al eerder was het complex ontdaan van opstallen, en waren alle huisjes, schuttingen en dergelijke als brandhout in de kachels verdwenen. Als gevolg hiervan bood het terrein een troosteloze aanblik. Meteen na de bevrijding werd begonnen met het herstel van de tuinen, maar het zou door materiaalgebrek nog geruime tijd duren voordat dit was voltooid.

De jaren na de oorlog stonden in het teken van de wederopbouw en stadsuitbreiding. Er moesten veel nieuwe woningen worden gebouwd en daarvoor was grond nodig. Het lag dus voor de hand dat de gemeente Utrecht haar oog richtte op de volkstuincomplexen aan de rand van de stad in de gemeente Maartensdijk. Toen in 1953 het 25-jarig bestaan van Ons Buiten werd gevierd, drukten de gemeentelijke uitbreidingsplannen dan ook danig de stemming. Die werd er ook niet beter op toen de burgemeester van Maartensdijk, die door het bestuur was uitgenodigd om de nieuwe vlag van Ons Buiten te onthullen, ontdekte dat hij de Utrechtse kleuren rood en wit ten top had gehesen. De man was daarover zeer ontstemd, want hij voelde niets voor de grenswijziging van de gemeente Utrecht, die grotendeels ten koste van zijn eigen gemeente ging.

Het zuidelijke deel van de gemeente Maartensdijk werd niettemin in 1954 door Utrecht geannexeerd. Daardoor werd het gebied ten noorden van de Ezelsdijk bestemd voor woningbouw en wegeaanleg. Als gevolg hiervan moesten de complexen aan de Ezelsdijk – behalve Ons Buiten lagen daar de tuinen van de Volksbond tegen Drankmisbruik (in de volksmond ook wel aangeduid als de ‘drankmisbruikers’) en De Pioniers – worden opgeofferd. Als eerste verdween in 1955 het complex van de Volksbond, die een tijdelijk terrein aan de Mr. Tripkade kreeg toegewezen. In de loop van 1958 moesten ook Ons Buiten en De Pioniers hun terreinen aan de Ezelsdijk ontruimen ten behoeve van het uitbreidingsplan Tuindorp-Oost. Volgens de oorspronkelijke plannen zou Ons Buiten worden gehuisvest in de Gagelpolder, maar uiteindelijk besloot de gemeenteraad om ten oosten van de Oosterspoorbaan in de Voorveldsepolder een vervangend complex van 87 tuinen voor Ons Buiten en een van 132 tuinen voor De Pioniers aan te wijzen.

Nadat Ons Buiten en De Pioniers hier in 1959 hun vaste plaats hadden gevonden, kregen zij ten slotte in 1960 gezelschap van de Volksbond. Het terrein van deze laatste vereniging aan de Mr. Tripkade moest worden ontruimd in verband met het bouwrijp maken van gronden in Overvecht-Zuid. De tuinders van de Volksbond werden ondergebracht op een stuk grond tussen de Oosterspoorbaan, de spoorweg Utrecht-Amersfoort en de huidige Eykmanlaan. Bij die gelegenheid werd de naam van deze vereniging gewijzigd in De Driehoek.

Luchtfoto uit 1951 van een gedeelte van de gemeente Maartensdijk, met de terreinen van Ons Buiten (1), De Pioniers (2) en de Volksbond tegen Drankmisbruik (3).

Het complex aan de Ezelsdijk omstreeks 1955, met op de achtergrond de boerderij van De Groot.

De Ezelsdijk met dichtgevroren
Inundatiekanaal, begin jaren vijftig.

Rechts van de huizen op de achtergrond ligt
de toegang naar Ons Buiten; de theekepel
links staat op het terrein van De Pioniers.

Gedwongen verhuizing

Het vertrek van de Ezelsdijk betekende voor Ons Buiten weinig minder dan een ramp. Dit bleek alleen al uit het feit dat van de ruim honderd leden er slechts 28 mee verhuisden naar het nieuwe terrein in de Voorveldsepolder. Vooral de oudere leden konden of wilden niet opnieuw beginnen, ondanks de royale vergoeding die de gemeente bood voor het verlies van hun tuinhuisje, want bij de aanleg van het complex kwam heel wat kijken. Drassige weidegrond moest worden omgespit en bewerkt, beplanting moest worden aangebracht en huisjes moesten weer worden opgebouwd. Een nadeel was bovendien de geïsoleerde ligging van het nieuwe terrein, dat alleen was te bereiken via een lang, smal en hobbelig pad langs de Oosterspoorbaan.

De toegangsweg naar het nieuwe complex van Ons Buiten, de huidige Kögllaan, omstreeks 1960.

Wateroverlast tijdens een winter.

Ondanks deze problemen werd er hard gewerkt aan de totstandkoming van het tuinenpark. Vanaf het oude complex aan de Ezelsdijk werden in maart 1959 28 huisjes overgebracht naar het nieuwe terrein. Het betrof huisjes van diverse maten en modellen, waaronder zelfs een huisje dat was gemaakt van een halve spoorwagon. Dit allegaartje was het hoofd van de afdeling Plantsoenen van de gemeente Utrecht, de heer J.P. van Alff, echter een doorn in het oog. Hij bepaalde daarom dat de oude huisjes mochten blijven staan tot 1 april 1969, maar daarna moesten ze zijn vervangen door een nieuw standaardmodel volkstuihuisje. De gemeentelijke architect A. Salvatore ontwierp daartoe een houten huisje dat in meerdere afmetingen kon worden gebouwd. De lengte bedroeg 2.40, 3.20 of 4.00 m, de breedte 3.20 m met de deuren in het midden. Doordat het ontwerp zo eenvoudig mogelijk was gehouden, kon een dergelijk huisje door een handige tuinder zelf in elkaar worden gezet.

Het oude clubgebouw werd eveneens gesloopt en in de zuidwesthoek van het nieuwe terrein weer opgebouwd. Aanvankelijk had men nog overwogen om het clubhuis in zijn geheel in takels te hangen en het zo over te brengen naar de nieuwe standplaats, maar dit plan ging niet door omdat het gevaarte niet onder de elektrische bovenleiding van de Oosterspoorbaan door kon.

De tuinen werden omgeven met rozenhagen, waarvan het toezicht op het onderhoud geschiedde door een opzichter van de Plantsoenendienst. Het complex werd verder voorzien van zwarte koolaspaden. Aanvankelijk was er nog geen toiletvoorziening, aangezien men hiermee slechte ervaringen had op het oude complex, maar dit bleek toch geen goed idee. Al snel kwam er een wc met een septicische tank.

Na enkele jaren van noeste arbeid kon het nieuwe complex eindelijk op zaterdag 8 juni 1963 officieel worden geopend door de burgemeester van Utrecht, jhr. C.J.A. de Ranitz. Een van de hoogtepunten van die middag was het planten door de burgemeester van een tulpenboom, die al snel de naam De Ranitzboom zou krijgen. Ondanks de oprukkende nieuwbouw in Tuindorp-Oost lag Ons Buiten in die tijd nog in een vrij landelijke omgeving. Over de Oosterspoorbaan reden dagelijks niet meer dan vijf treinen, en op zondagen kwamen er helemaal geen treinen langs. Aan de noordzijde van het complex was een gemeentelijk sportpark aangelegd, en aan de oostzijde reikten de weilanden nog tot aan de bebouwing van De Bilt en het fort Voordorp. Dit landelijke aanzien had echter wel tot gevolg dat de beplanting vaak werd aangevreten door hazen en konijnen. De gemeentelijke jager was hiertegen niet opgewassen, reden waarom veel leden kippengaas rondom hun tuin aanbrachten. Een ander, telkens terugkerend probleem was de wateroverlast. Bestaande sloten waren namelijk gedempt zonder ze eerst goed uit te baggeren, waardoor vooral een strook langs de Koningsvarenlaan na hevige regenval nogal eens onder water kwam te staan.

Doordat veel oudere leden niet waren meeverhuisd naar het nieuwe complex, telde Ons Buiten in die jaren veel jonge gezinnen. In het weekeinde en tijdens vakanties bleven die gezinnen vaak op het complex overnachten. Omdat de sloten te diep en de bruggetjes te gevaarlijk waren, werd geadviseerd om kinderen onder de vijf jaar onder geleide van ouderen te laten spelen. Desondanks belandden veel kleine kinderen nog in de sloot. Later werden de mogelijkheden voor kinderen om zich te vermaken verder uitgebreid: toen langs de zuidzijde van het terrein een kanaal werd gegraven, verscheen er een duikplank. Veel kinderen kregen hier de eerste zwemlessen.

Overzichtsfoto van het tuinencomplex Ons Buiten, genomen vanaf een flatgebouw aan de Winklerlaan. Het clubhuis op de voorgrond staat ongeveer op de plek van de huidige loods.

Uitbreiding van het complex

In de tweede helft van de jaren zestig ontwikkelde de gemeente Utrecht plannen om de veemarkt aan de Croeselaan – een van de grootste in ons land – over te brengen naar een nieuw te bouwen overdekt complex in de Voorveldsepolder. Daarmee dreigde Ons Buiten een strook grond langs de Oosterspoorbaan, met tien tuinen inclusief huisjes en het houten clubhuis, kwijt te raken ten behoeve van de aanleg van een spoorlijn naar het veemarktterrein. Ter compensatie bood de gemeente aan Ons Buiten een stuk grond aan de oostzijde van het complex aan, een uitbreiding waar het bestuur pas na veel aarzelen mee instemde, vanwege de rompslomp die dit weer met zich meebracht. In de jaren 1972-1973 kwamen hier tien nieuwe tuinen, een winkel en een nieuwe ingang met parkeerplaats aan de Lo Bruntlaan.

De bouw van een nieuw clubhuis had heel wat meer voeten in aarde. De financiële tegemoetkoming die door de gemeente was toegezegd, bleek ontoereikend, en daarom besloten de leden van Ons Buiten uiteindelijk maar zelf te gaan bouwen. Toen het definitieve ontwerp was goedgekeurd – na enkele ingrepen van gemeentearchitect Salvatore –, werd in 1974 een begin gemaakt met de bouw van een stenen clubhuis, bestaande uit een grote zaal met centrale verwarming en open haard, een keuken, gescheiden toiletgroepen, een magazijn en twee zolders voor archief en materialen.

De Keizerskroonlaan omstreeks 1963.

De officiële opening van het nieuwe onderkomen vond plaats op 18 december 1976. Intussen was allang duidelijk geworden dat de voorgenomen aanleg van het spoorlijntje naar de veehallen niet door zou gaan, en daarmee was ook de onteigening van de strook grond waar alles om was begonnen, van de baan.

In 1970 werd het Veemarktcomplex in gebruik genomen, enkele jaren later gevolgd door de openstelling van de snelweg A27 tussen Rijsweerd en Hilversum, waardoor er van de vroegere rust op Ons Buiten steeds minder overbleef.

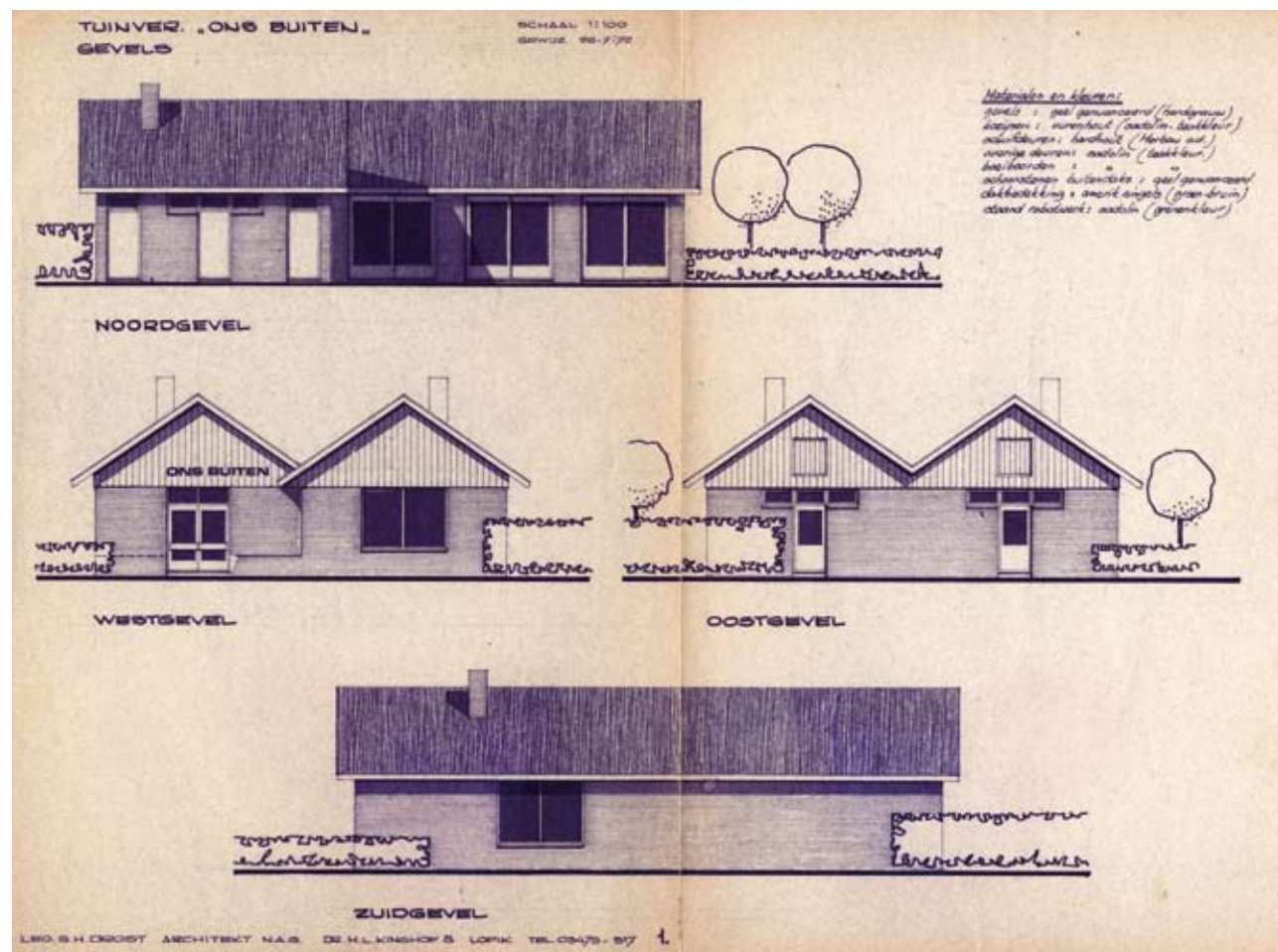
Spelende kinderen op een van de tuinen, 1976.

Voordorp

In de jaren tachtig werd Ons Buiten andermaal in haar voortbestaan bedreigd, toen de gemeente Utrecht het besluit nam om in de Voorveldsepolder – ter plaatse van de sportvelden en de beide volkstuincomplexen – de nieuwe woonwijk Voordorp te realiseren. Het bestuur van Ons Buiten reageerde op deze onheilstijding met het voorstel om haar complex als een openbare groenvoorziening in deze wijk te integreren.

Niet opnieuw wijken voor de nieuwbouw

Gelukkig nam het gemeentebestuur dit voorstel over, zodat Ons Buiten niet opnieuw hoefde te wijken voor de oprukkende woningbouw. Wel werd de vereniging gedwongen om de nog maar kort daarvoor verkregen uitbreiding met de tien tuinen en de parkeerplaats weer af te staan, waardoor het in 1976 geopende clubhuis buiten het complex kwam te liggen.

Bouwtekening van het in 1976 geopende clubhuis aan de toenmalige Lo Bruntlaan.

Nog in datzelfde jaar werd in de zuidwesthoek van het complex het tegenwoordige clubhuis gebouwd

In 1993 werd dit gebouw tot groot ongenoegen van veel leden gesloopt, om plaats te maken voor het nieuwe wijkcentrum van Voordorp. Achteraf kan worden gesteld dat deze laatste ingreep geheel onnodig is geweest, aangezien de nieuwbouw, die ter plaatse van het oude clubhuis verrees, in de loop van de laatste twee decennia nauwelijks levensvatbaar is gebleken. Nog in datzelfde jaar werd in de zuidwesthoek van het complex het tegenwoordige clubhuis gebouwd, niet ver van de plaats waar eens zijn houten voorganger had gestaan. In deze hoek kregen ook de winkel en de gereedschappenloods hun nieuwe plek.

De ingang van het clubhuis, dat in 1989 nog was omgeven door een fraaie beplanting.

Tuin nr. 3, een van de tien tuinen die moesten worden opgeofferd voor de bouw van de wijk Voordorp.

De sloop van het clubhuis in november 1993.

Aanleg van de sloot rondom de tegenwoordige dierenweide.

Het oude clubhuis vlak voor de sloop in 1993. Terwijl op de achtergrond de wijk Voordorp volop in aanbouw is, worden op de parkeerplaats voorbereidingen getroffen voor een open dag.

Verplaatsing van de winkel naar de huidige standplaats. Rechts is de gereedschappenloods in aanbouw.

Door de jaren heen zijn de banden tussen het Tuinenpark Ons Buiten – zoals de vereniging sinds 2010 officieel heet – en de wijk Voordorp steeds nauwer aangehaald. Het complex heeft dan ook een duidelijke buurtfunctie gekregen. Veel Voordorpers komen naar Ons Buiten voor een wandeling langs de tuinen, al dan niet via de speciaal uitgezette route langs beeldbepalende elementen. De dierenweide trekt veel kinderen. Vrijwilligers uit Voordorp hebben voor een deel de zorg voor de dieren in deze dierenweide op zich genomen. De percelen kweekveld die rondom de dierenweide liggen en bestemd zijn voor het kweken van groenten en bloemen, kunnen – indien er velden vrij zijn – mede door belangstellenden uit de wijk worden gehuurd. Een ander deel van het kweekveld wordt gebruikt voor schooltuintjes.

Een andere belangrijke ontwikkeling waarin Ons Buiten voorop loopt, is het ‘natuurlijk’ tuinieren. De tuinders op Ons Buiten streven ernaar om op een ecologisch verantwoorde wijze te tuinieren. Dit houdt niet alleen in dat er geen chemische bestrijdingsmiddelen worden gebruikt, maar ook dat het terrein zo diervriendelijk mogelijk wordt ingericht. Een goed voorbeeld hiervan zijn de salamandertuin en de bijenstal die onlangs werden aangelegd. Dankzij deze doelstelling is Ons Buiten nu in het bezit van het Nationaal Keurmerk Natuurlijk Tuinieren en behoort daarmee tot de hoogst gekwalificeerde verenigingen op dit gebied in ons land.

Door de aanleg van de wijk Voordorp raakte Ons Buiten bijna geheel omsloten door bebouwing.

HOOFDSTUK 2

HET GEHEUGEN VAN ONS BUITEN GESPREKKEN MET LEDEN EN OUD-LEDEN

Hanneke van de Klippe

Er zijn nog steeds leden van Ons Buiten die herinneringen hebben aan de eerste jaren van het park aan de Oosterspoorbaan. André Taalman (tuin 108), Henk van den Barg (tuin 106) en Ruud Gramsma (tuin 52) liepen er al rond in de jaren zestig, toen ze nog kinderen waren. Ook Christine Vos-Taalman, een oudere zus van André, weet veel over die eerste tijd. Het volgende verhaal over de begintijd van het park is gebaseerd op gesprekken met hen, op informatie van Jan Trouwborst (tuin 14) en op de door Lies Kamphorst (tuin 86) genoteerde memoires van Chris Sanders aan de periode 1959 tot 1990.

De hoofdingang van Ons Buiten aan de Kögllaan bij de spoorlijn in de jaren '60.

Naast de ingang prijkte op het hek een bord met de volgende tekst van Jacob Cats: *“Want die in zijn beroep de sinnen heeft vermoeyt, / Wort fris, indien hy komt daer boom of hage bloeyt. / Hier rijst de geest om hoogh, en geeft sich tot gedachten, / waerdoor hij menig leet en onlust kan versachten.”* (Uit: “Ouderdom, buytenleven en hofgedachten op Sorghvliet, 1658).

*‘Wie vroeg was opgestaan,
kon grazende reeën aantreffen op de tuin.
Een enkele maal zwom er een otter langs
of signaleerde iemand een hermelijn.’*

Het begin

De tuinen lagen begin jaren zestig nog vrij in het boerenland. Het park grensde aan het weiland van boer Van den Hul. Konijnen en hazen hadden er vrij spel. Wie vroeg was opgestaan, kon grazende reeën aantreffen op de tuin. Een enkele maal zwom er een otter langs of signaleerde iemand een hermelijn. In de klem van een tuinder die stroopte, werd eens een dode das gevonden. De sloten wemelden van de vis en paling was geen zeldzaamheid. Het complex zelf zag er nog armetierig uit. Bij de hoofdingang aan de spoorbaan stond een bescheiden houten clubgebouw, overgebracht van de Ezelsdijk. Ernaast een centrale waterkraan, ertegenover een parkeerplaats, later een rosarium. Een toilet ontbrak nog de eerste jaren.

Veel oudere tuinders waren bij de verhuizing afgehaakt; de aanwas van het nieuwe park bestond vooral uit jonge mensen, die kinderen kregen. Tot de nieuwelingen behoorden de families Taalman, Van den Barg en Gramsma. Enkele oude getrouwen van de Ezelsdijk verhuisden mee, onder wie de heer J.W. de Groot, bestuurslid en erelid van de vereniging. Zijn dochter Cilia is nu nog steeds actief betrokken bij Ons Buiten door te helpen met het onderhoud van tuin 86. Zij is de enige persoon op het park die zelf nog herinneringen heeft aan de tuinen bij de Ezelsdijk.

Het houten clubgebouw, afkomstig van de Ezelsdijk, op de parkeerplaats bij de hoofdingang aan de spoorlijn, 1968.

Cilia de Groot, dochter van oud-bestuurslid J.W. de Groot die vanaf 1929 tuinierde op Ons Buiten.

Een van de tuinders van het eerste uur aan de Oosterspoorbaan was Jil Vermeulen. Zijn ouders, die een drukkerij hadden in de Nieuwe Koekoekstraat, behoorden tot de notabelen – en donateurs – van Ons Buiten. Jil nam een eigen tuin op de nieuwe plek, tuin 15. Hij was begin twintig, bewonderaar van Jac. P. Thijssen, timmerman van zijn vak en werkzaam bij het gemeentelijk gas- en elektriciteitsbedrijf.

De eerste jaren deed hij niets anders dan zijn perceel omspitten en een composthoop aanleggen, om agressieve onkruiden kwijt te raken en een goede bodemstructuur te bereiken.

Dat trok de aandacht van het bestuur, dat de jonge snotneus kwam vragen wanneer hij nu eindelijk eens met tuinieren begon. Maar Jil had eigen ideeën: hij wilde een gesloten ecosysteem aanleggen waarbij hij alle groenafval tot compost zou verwerken op zijn eigen tuin. Hij was een ‘natuurlijk’ tuinder *avant la lettre*.

De vader van Henk van den Barg betaalde omstreeks 1961 zeshonderd gulden voor een huisje en een tuin bij Ons Buiten.

Kwitantie van 600 gulden voor J. van den Barg voor de aankoop van het tuinhuisje Sans Souci in 1961.

In de jaren zestig hadden maar weinig mensen een auto en voor de meesten zaten vakantiehuizen er niet in. Christine Taalman was elf jaar toen haar ouders in 1962 een tuin kregen, haar broertje André was drie. Hun vader, Joop Taalman, zou vele jaren een bestuursfunctie vervullen. Christine herinnert zich dat ze bij haar vader achterop de brommer naar de tuin ging, met de kat aan een touwtje op schoot. De familie bracht bij mooi weer niet alleen de weekends door op de tuin, maar ook bijna alle zomervakanties. Andere jonge gezinnen deden hetzelfde, zodat er altijd veel kinderen waren op het park. ‘s Avonds speelden de kinderen Taalman Memory onder de gaslamp. André sliep met zijn zusje in een stapelbed, zijn andere zus lag op een veldbed in de ‘huiskamer’, zijn ouders sliepen in een opklapbed. Zijn vader ging zomers gewoon vanuit het park in zijn nette pak op de fiets met een boterhamtrommeltje achterop naar zijn werk. De kleine André werd ‘s ochtends op de tuin gewassen met water uit de regenton. Het regenwater was zo schoon dat Christine en haar zus er als teenagers hun haar mee wisten, aangelengd met een scheut warm water. Eenmaal per week deed An Taalman, de moeder van André en Christine, thuis de grote was. De leden van het gezin gingen dan meteen in bad. Tussendoor werden op de tuin handwasjes gedaan. Dankzij een gift van een kapitaalkrachtig lid werd naast de waterkraan bij het clubhuis een watercloset met septic tank aangebracht. Later stond er ook een wringer voor algemeen gebruik.

Links:
Henk van den Barg en zijn partner Georgette Huisman

Rechts:
André Taalman

Het tuinencomplex Ons Buiten werd feestelijk geopend

Burgemeester plantte boom

Het nieuwe tuinencomplex Ons Buiten, gelegen aan de Oosterspoorbaan achter de Elandsdijk te Utrecht, is zaterdagmiddag officieel geopend door burgemeester De Ranitz.

Als gevolg van de stadsuitbreiding moest het complex van de 35-jarige vereniging Ons Buiten ongeveer drie jaar geleden verplaatst worden naar de Oosterspoorbaan. Er zijn 90 tuinen van 250 vierante meter. De tuinhuisjes zijn in uniforme stijl opgetrokken en de bezitters zijn, voor wat betreft de beplanting, verplicht de voorschriften van 50 procent moes en 50 procent fruit na te komen.

Tuinencomplexen als deze zijn belangrijk in Utrecht: velen brengen elfde de gehele vakantie door op hun buiten, zo kon men vernemen.

Om vier uur ontving de burgemeester de sleutel van het hek uit handen van de tienjarige Marion Jasper. Na deze opening namen burgemeester en mevrouw De Ranitz en de talrijke genodigden, onder wie leden van de fracties van de gemeenteraad en vertegenwoordigers van zusterverenigingen, een defilé af van meer dan honderd gekostumeerde kinderen.

Vervolgens maakte het gezelschap een rondgang langs de tuinen. Mevrouw De Ranitz ontving en bloemenhulde.

Voorzitter Oudevalder schetsde in een toespraak het belang van het tuinleven in Utrecht en dankte de gemeente voor de steun onderzonden bij de verplaatsing van het complex.

Hierna plantte de burgemeester samen met mevrouw De Ranitz een herinneringsboom — een liroedendron —, die door mevrouw De Ranitz, Burgemeester De Ranitzboom gedoopt werd.

De heer De Ranitz bood zijn gelukwensen aan met het zevende bestaan van Ons Buiten. Hij stelde dat het de plicht van een gemeentebestuur is, bij een verplaatsing als deze, veroorzaakt door stadsuitbreiding, de helpende hand te bieden. Hij verklaarde dat het gemeentebestuur van Utrecht dit con amore gedaan had en gaf ten slotte zijn beste wensen mee aan de naar hem genoemde boom.

BURGEMEESTER en mevrouw De Ranitz nemen een defilé af van meer dan honderd kinderen, aan die gekostumeerd, tijdens de opening van het tuinencomplex Ons Buiten te Utrecht.

Bericht uit het Utrechtsch Nieuwsblad van 10 juni 1963 over de officiële opening van het tuinencomplex Ons Buiten door burgemeester jhr. mr. C.J.A. De Ranitz.

Kinderoptocht met gekostumeerde kinderen op het terrein van Ons Buiten.

Toespraak door burgemeester De Ranitz tijdens de officiële opening van Ons Buiten op 8 juni 1963.

De eerste grote gebeurtenis op het nieuwe complex was de viering in 1963 van het 35-jarig bestaan van de vereniging. Bij die gelegenheid werd het park officieel door burgemeester De Ranitz geopend. In het rosarium nam hij een defilé af van wel honderd gekostumeerde kinderen. Vervolgens was een belangrijke taak weggelegd voor Henk van den Barg, toen een krullenbol van een jaar of tien.

Verkleed als tuinman, in een tuinbroek, op klompjes en met een strohoedje op liep hij achter het burgemeestersechtpaar aan om in zijn kruiwagen de bloemen te verzamelen die het paar bij de rondgang over het park bij elke tuin kreeg aangeboden.

Na de rondgang plantte de burgemeester een boom, op de verkeerde plaats, zoals Chris Sanders in zijn memoires terloops opmerkt. De volgende morgen werd die alsnog door Sanders op de juiste plaats gezet. (De huidige De Ranitzboom bij de hoofdingang van het park, een walnoot, is niet de oorspronkelijke boom; die heeft diverse verplantingen in de jaren tachtig niet overleefd.)

De jonge Henk van den Barg als tuinman/bloemenjongen tijdens de officiële opening van Ons Buiten op 8 juni 1963, met het burgemeestersechtpaar.

Het verenigingsleven

In de jaren zestig kwam het verenigingsleven onder leiding van de bestuursleden/voorzitters Nekkers en Sanders tot grote bloei. De eerste tijd was het clubgebouw alleen incidenteel open, afhankelijk van de beschikbaarheid van leden voor kantedienst. Christine Taalman en Marian Hasper, beiden dochters van bestuursleden, namen omstreeks 1968 het initiatief om elke zaterdag en zondag vanaf half 11 's zomers én 's winters kantedienst te draaien, zodat de leden erop konden rekenen dat de kantine in het weekend altijd open was.

De kantine in het clubgebouw in de jaren '70, met achter de bar Christine Taalman.

Christine Taalman heeft drank gehaald met de auto van Jil Vermeulen, omstreeks 1970.

Gezellige drukte in de kantine in het clubgebouw van Ons Buiten, met van links naar rechts de heren Nekkers (voorzitter), Taalman (secretaris), De Kraay (bestuurslid) en Martijn Nekkers (zoon van de voorzitter), jaren zestig.

Marian haakte al gauw af, maar Christine hield het jaren achtereen vol, bijgestaan door Jil Vermeulen, die als een grote broer voor haar was. Christine: 'We zetten koffie en in de winter kochten we blikken soep. En van lieverlee kwamen we in aanraking met een drankengrossier, de heer Merkens, die ook een tuin had en die ons hielp om limonade en bier te gaan verkopen.

Op een gegeven moment ging ik zelfs naar de groothandel om snoep en koeken. Jil was bereid mij met zijn auto te brengen. Hij kwam ons op een gegeven moment ook thuis ophalen als we met het hele gezin een weekend naar de tuin gingen. Want dat was natuurlijk een heel gesjouw met drie kinderen zonder auto.

Inmiddels was ik ook ingeburgerd bij Pa en Ma Vermeulen; die gingen me zo'n beetje als hun dochter beschouwen. Toen ik mijn rijbewijs had gehaald, mocht ik zelf rijden in de auto van Jil, die het belangrijk vond dat ik mijn rijvaardigheid op peil hield.

Zondag 's ochtends vroeg, nog voordat ik in de kantine aan het werk ging, gingen Jil en ik, soms vergezeld van zijn broer Hans, een eind rijden over de Diefdijk, vogels kijken, of naar Bilthoven. Het was dan doodstil op de weg. Jil noemde dat tochtje 'onze kerkgang'. Hij had dan in het clubgebouw al de kachel aangestoken en een ketel water opgezet, zodat het warm was als we terugkwamen.'

In die jaren was de kantine altijd vol: haast iedereen liet er zijn gezicht even zien als hij het weekend op de tuin was. Soms werd er gekaart. De sfeer in de vereniging was gemoedelijk: men wist veel van elkaar en was sterk bij elkaar betrokken. Toen Han van den Oudenalder, zoon van oud-voorzitter Van den Oudenalder, in 1970 gedurende de militaire dienst bij een ongeval om het leven kwam en met militaire eer ter aarde werd besteld, kwam half Ons Buiten naar de begrafenis. De jonge leden stelden voor om bij die gelegenheid A whiter shade of pale van Procol Harum te draaien, omdat ze wisten dat Han van die muziek hield. André Taalman moet er nog aan denken, als hij het liedje hoort. Hij mocht niet mee naar de begrafenis, omdat hij nog te jong was.

De jeugd

Nekkers, tandtechnicus en vrijmetselaar, had een creatieve inslag. Onder zijn voorzitterschap werd er veel voor de jeugd georganiseerd. Christine vermoedt dat hij er ook eigen geld in stak. In de kantine waren speciale kindermiddagen.

Een kindermiddag op Ons Buiten, 1964.

André en zij herinneren zich uitstapjes naar de bioscoop of een musical, naar Amsterdam en de Efteling. Toen een van de jongens Verbon nationaal kampioen boksen werd, woonden veel leden met hun kinderen in Rotterdam de kampioenswedstrijd bij. Op zondagmiddag volksdanste de jeugd buiten of in de kantine. Er waren viswedstrijden, waarbij de vis werd gemeten en teruggezet. Waar anno 2014 de groentetuinen zijn, voetbalden de jongens op zondagmiddag: ‘Ons Buiten’ tegen ‘Verbon’.

Tijdens een bloemen- of bloemschiktentoonstelling werden er ook kinderactiviteiten georganiseerd, zoals hier met versierde fietsen, ergens in de jaren zeventig.

De kinderen van de leden van Ons Buiten werden ook betrokken bij allerlei activiteiten van de vereniging. Bij één gelegenheid werd deze groepsfoto op de parkeerplaats gemaakt, omstreeks 1967.

Prijsuitreiking na een voetbalwedstrijd tussen “FC Verbon” en “Ons Buiten”, jaren zeventig.

*Jil Vermeulen
en Bert Verbon
bouwden een duikplank
waar nu de zij-ingang is
van het park.*

De familie Verbon telde negen jongens, van wie er drie eigen tuinen hadden. Ook Pa Verbon voetbalde mee. In de bosjes rond het park werden hutten gebouwd. De grote jongens draaiden shaggies van de bruine blaadjes van de rozenbottels. Voor de oudere jeugd waren er avonden in de kantine met een natje en een droogje, bij muziek en kaarslicht. Én met regels voor wat wel en niet was toegestaan. De jongelui noemden zich ‘Ons Binnen’. Zij organiseerden ook activiteiten voor jong en oud, zoals loterijen en verkopen. Daarmee werden weer andere activiteiten gefinancierd en ook werden bedragen gereserveerd voor nieuwbouw en het jubileumfonds. Soms leidde een verliefdheid tot een duurzame relatie, zoals bij André Taalman en Yvonne Kleinjan, dochter van Jan Kleinjan (tuin 19), die elkaar op de tuin leerden kennen. Hun huwelijk houdt stand tot op de dag van vandaag.

Halverwege de jaren zestig werd de brede sloot gegraven, ook wel ‘kanaal’ genoemd. Dat opende voor de jeugd nieuwe mogelijkheden: vloten bouwen en zwemmen op een steenworp afstand van de tuin. Jil Vermeulen en Bert Verbon bouwden een duikplank waar nu de zij-ingang is van het park. De voorzitter verrichtte de officiële opening van het ‘zwembad’. De kinderen gebruikten binnenbanden van auto’s als zwemband. Ook ouderen doken op warme dagen het water in.

Zwemmen en varen op een vlot in het ‘kanaal’ langs Ons Buiten, eind jaren zestig.

Chris Sanders, chef-kok bij de Kromhoutkazerne, vertelt in zijn memoires dat er regelmatig jonge kinderen bij het spelen in de sloot raakten. De kroon spande André Taalman, die eens twee of drie maal op één dag uit de sloot moest worden gehaald. Een eigen kind van Sanders, een baby van zes weken, werd op een dag met matrasje en al de sloot in gekieperd door een onvoorzichtige manoeuvre van een buurmeisje met de kinderwagen. Tegen deze achtergrond is het begrijpelijk dat Sanders zich als bestuurslid inspande om de kinderen zwemmen te leren. Hij nam degenen die het nog niet konden, mee in zijn DAF-je naar zwembad De Kikker voor zwemlessen.

André herinnert zich het stempel van een kikker op zijn voorhoofd ten teken dat je aan de les had deelgenomen. Aan het zwemmen in het kanaal kwam een eind toen er kinderen besmet raakten met het hepatitisvirus. André lag negen weken op bed met zware geelzucht. Daarna was het afgelopen met het zwemmen in het kanaal. De duikplank raakte in onbruik en rotte weg. Ondanks geelzucht en een gebroken been bij het voetballen omschrijft André Taalman zijn jeugd op het park als ‘schitterend’.

De jaren zeventig en tachtig

Voor de jaren zeventig en tachtig konden we ons ook baseren op de herinneringen van Jan Kleinjan (van 1974 tot 2010, tuin 19), Truus Sprang en haar zoon Marco (vanaf 1974, tuin 28), Door Werkhoven (vanaf 1972, diverse tuinen, waaronder tuin 85, sinds 2013 tuin 86 met Lies), Lies Kamphorst (vanaf 1989, tuin 110, later tuin 86, sinds 2013 met Door), Nel en Jan Jans (vanaf 1972, tuin 94) en Els van der Meer (van 1974 tot 2013, tuin 37).

Els van der Meer betaalde in 1974 voor haar tuin bij Ons Buiten 10.000 gulden. De tuin, die van een van de Verbons was geweest, was mooi aangelegd, met een rotstuin en een stenen huisje met een goede fundering. Els van der Meer: ‘Ik bofte dat ik zo gauw aan de beurt was, want de mensen die vóór mij waren, vonden het te duur. Het was ook een hele uitgave.’

Ik zie me nog lopen, met mijn tasje met 10.000 gulden in contanten, naar het huisadres van de penningmeester, Taalman was dat toen, geloof ik. Dat zou ik nu niet meer durven, met zoveel geld over straat. En bij Taalman angekommen lei ik mijn geld op tafel. Ik ben nog nooit zo..., het was gewoon euforie. Ik ging soms ‘s ochtends, ‘s middags én ‘s avonds naar de tuin, zodat mijn man wel eens vroeg: ‘Els, met wie ben jij nu getrouwd, met mij of met die tuin?’

Ik zorgde wel dat het eten ‘s avonds bijtijds op tafel stond, maar verder ging ik helemaal op in de tuin. Het is een van de hoogtepunten in mijn leven geweest dat ik die tuin kreeg.’

De man van Els van der Meer, Lex, hield echter meer van groenten dan van planten en bloemen. Els: ‘Op een gegeven moment zegt hij tegen me, ik zal het nooit vergeten: ‘Goh Els, kunnen we niet een stukje gazon wegdoen en boerenkool planten?’ Als je mijn tuin kende, dan begreep je wat voor een tuinder mijn man was. Dat was gewoon een giller.

Toen dacht ik, ik moet koste wat kost een groentetuintje zien te krijgen. Daarna was het helemaal voor elkaar: open platte bak gemaakt, composthoop en zo kreeg hij zijn groentetuintje. Naderhand, toen hij er niet meer was, heb ik dat ook nog een tijd zelf gedaan.’ Bij de groentetuintjes lagen ook speciale tuintjes voor de kinderen, waar de heer Bax (tuin 17) de scepter zwaaide.

Els van der Meer

Lathyrustentoonstelling in het huidige clubhuis, jaren negentig.

Chrysantententoonstelling in het oude clubhuis aan de Lo Bruntlaan.

De opbouw van een bloemen- en plantententoonstelling in het oude clubhuis aan de Lo Bruntlaan.

In de jaren zeventig en tachtig muntten de tuinders van Ons Buiten uit in het kweken van lathyrus, dahlia's en chrysanten. Sommigen kweekten op eigen tuin, anderen ook op het kweekveld dat was aangelegd waar eerder het voetbalveld was en nu de dierenweide is. Het resultaat werd niet alleen in het clubgebouw getoond, maar ook bij landelijke tentoonstellingen. Bij wedstrijden tegen andere verenigingen boekten de tuinders van Ons Buiten grote successen. De concurrentie om de prijzen tussen de leden onderling was fel maar doorgaans sportief. Eenmaal liep de competitie uit de hand, toen de lathyrusplanten op enkele tuinen werden verbrand met chemicaliën. De samenstelling van het gif werd achterhaald en de gedupeerden deden aangifte bij de wijkagent. Zonder dat daar verder actie op werd ondernomen. Het is bij dit incident gebleven.

Bloemschikken

Ook waren er bloemschikcursussen en bloemschikwedstrijden voor de leden. Verdienstelijke bloemschiksters waren onder anderen An Taalman (in de jaren zeventig diverse malen Nederlands kampioen bloemschikken voor amateurs), Nel Jans (een van de 'Groene Juffers' van Groei en Bloei), mevrouw Van der Sanden (tuin 90), Coby van Vredendaal (tot 2014, tuin 111), Els van der Meer, Beppie Stuivenberg (tuin 55) en Door Blom, vrouw van de latere voorzitter Evert Blom (tuin 24). Voor kinderen waren er speciale cursussen en wedstrijden. Een vaste ploeg mannen leefde zich onder leiding van Jo Gramsma, vader van Ruud, uit bij de opbouw van de jaarlijkse tentoonstellingen in het clubhuis. Hier maakte men erg veel werk van. Er werden hele vijvers met bruggetjes en talud nagebouwd. Gramsma leverde de ideeën, de 'klussenploeg' voerde die uit, ook als dat haast onmogelijk leek. Elk lid kon een bloemstuk inzenden. Er was een onafhankelijke jury en de winnaar kreeg een wisselprijs. Kleinjan noemt als leden van de klussenploeg behalve Gramsma en zichzelf ook Ad van Denderen, Arie Mulder en Henk van der Sanden, sluiswachter van de Bemuurde Weerd (tuin 90). Laatstgenoemde was een harde werker op wie men nooit tevergeefs een beroep deed. Bij zijn afscheid van de klussenploeg werd hij als volgt getypeerd: 'Als je vandaag tegen Henk zegt dat het morgen moet gebeuren, heeft hij het gisteren al gedaan.'

Kerststukjes maken in het oude clubgebouw bij de spoorlijn, met links mevrouw Piehler, jaren zestig.

Sfeervol hoogtepunt in het jaar was het maken van de kerststukjes. Daarvoor werd al vroeg in het najaar groen uit de tuinen verzameld. Jan Kleinjan van de klussenploeg had geen talent voor het maken van zo'n stukje, maar hij had plezier in alles wat bij de organisatie ervan kwam kijken.

De klussenploeg zorgde dat voor iedereen die zich had opgegeven hetzelfde klaarlag op een met een zeiltje afgedekte tafel: dennengroen, dennenappel, lintje en kaars. Er was muziek en Christine serveerde koffie met wat lekkers. Nel Jans herinnert zich het heerlijke krentenbrood dat Sanders met Kerst altijd meebracht. In groepjes maakte men een kerststukje voor zichzelf en daarna een paar stukjes voor de zieke leden. Na afloop werden die bij hen thuis bezorgd.

Jan Kleinjan

Het kweken

De veelvuldig gelauwerde kweeksters Door Werkhoven en Lies Kamphorst zijn liefhebbers van de eenjarige lathyrus, de lathyrus odoratus. Jarenlang gaven zij hun beste krachten aan de kweek van deze tere, heerlijk geurende bloemen. Lies heeft het vak van Door geleerd.

Kweekvelden voor de lathyrussen, 1989.

Op een gegeven moment hadden zij maar liefst 600 lathyrusplanten op het kweekveld, in drie bedden van 10 meter. Voordat Lies 's ochtends naar haar werk ging, ging zij al naar het kweekveld om zijscheuten weg te halen ('dieven'). Na haar werk ging ze nóg een keer. En ondertussen was Door ook al eens langs geweest.

Door: 'Als je lathyrus kweekt begin je in oktober, november al geulen te graven. We lieten altijd een karrenvracht oude stalmest komen en die kruiden we samen naar de verschillende tuinen en het kweekveld. Wij, dat waren Wil en Ad van Denderen, Gramsma, Kleinjan, Beppie en Gerard Stuivenberg en wij. We hielpen elkaar ook weer met het opzetten van de rekken waarlangs de lathyrus aangebonden werd. Zo bouwde je dat op tot ongeveer eind maart. Dat heeft als voordeel dat de mest de ondergrond warm maakt. Dan komen de in de kas gezaaide plantjes in een warm bed terecht.

Ons Buiten was als club lid van de lathyrusvereniging, wij waren ook allemaal persoonlijk lid van die vereniging. Dat had als voordeel dat je ook zelfstandig je stand op een tentoonstelling kon inrichten, als je aan de wedstrijd wilde meedoen. Op zo'n tentoonstelling wordt alle lathyrus op kwaliteit gekeurd door een landelijke vakjury. Voor de tentoonstelling moet je twaalf stelen per soort insturen. Er moet een rechte steel zijn, vier bloempjes per stengel en geen smet.'

Door Werkhoven

De zaden bestelden Lies en Door in Engeland, via de Nederlandse lathyrusvereniging. Door: 'Je zaaide de lathyrus in februari in de kas, soms al in januari. Dat wil zeggen, je legde elk erwte in een apart bekertje.' Lies: 'En als ze twee keer twee blaadjes hadden, dan verspeende je ze: je zorgde dat de plantjes wat meer ruimte kregen. Maar eerst haalde je de kop eruit. Daarna moesten ze nog afharden in de tuin om te wennen aan de buitenlucht voordat ze de volle grond ingingen.

Eind april, liefst op 30 april want dan hadden we vrij, konden ze de grond in. Dan liet je ze een poosje liggen. Als ze goed aansloegen, merkte je dat zo'n plantje wel zes à zeven zijscheuten kreeg. De sterkste stengel of de twee sterkste stengels bond je aan en de rest knipte je rigoureus af.

'Je zaaide de lathyrus in februari in de kas, soms al in januari.'

'Dat wil zeggen, je legde elk erwte in een apart bekertje'

Vijf à zes weken nadat ze de volle grond waren ingegaan, zag je de eerste bloemetjes verschijnen, zo ongeveer begin juni. Dan keek je hoeveel knopjes er op een steel zaten. Zaten er twee of drie in, dan haalde je die eruit. Dat was voor mij in het begin een hard gelag, maar Door zei: 'Hup eruit, want we moeten vier knopjes hebben.' Door: 'Het is namelijk een ervaringsfeit dat je door zo'n rigoureuze aanpak pas echt goede lathyrus krijgt. Als je wilt meedoen aan landelijke tentoonstellingen, maak je een show voor de echte lathyrusliefhebber. Die bloemenshow moet goed zijn.'

De landelijke lathyrustentoonstelling duurde soms wel een week. In dat geval moeten de kwekers de bloemen verversen, want die zijn al na drie dagen uitgebloeid. Dat is voor een goede kweker geen probleem: na drie dagen heb je weer nieuwe bloemen. Dahlia's en chrysanten daarentegen blijven een week lang goed. Een dahlia- of chrysantententoonstelling is daarom heel wat minder bewerkelijk dan een lathyrustentoonstelling.

De meeste lathyrustentoonstellingen waren rond 29 juni, de verjaardag van prins Bernard. Koningin Juliana was helemaal wild van lathyrus, herinnert Lies zich. 'Op Bernards verjaardag stond heel paleis Soestdijk vol lathyrus', zegt Door,' ter plaatse gekweekt door de uitstekende kwekers en tuinlieden van het paleis.'

De bemeste grond is na de bloei van de lathyrus nog lang niet uitgeput. Je kunt er alleen geen vlinderbloemigen, zoals lathyrus, meer op telen; wie lathyrus wil kweken, moet wisselteelt toepassen. Lies en Door kweekten daarom ook chrysanten en dahlia's. Zij waren niet de enigen die dat zo aanpakten. Jo Gramsma bijvoorbeeld kweekte, naast lathyrus, eveneens dahlia's en zijn vrouw kweekte chrysanten.

Andere goede kwekers waren Ton Verbon (tuin 47) en de heer H. Veldstra (tuin 25). De Dahliavereniging Utrecht (DVU) is in 1963 door kwekers van Ons Buiten opgericht.

Lies Kamphorst

'Als ze twee keer twee blaadjes hadden, dan verspeende je ze'

Bijzondere mensen

Op het park liepen bijzondere mensen rond. Bijvoorbeeld de heer Van Blarikom (tuin 81), die van de Ezelsdijk was meeverhuisd. Hij was een actief lid en een bekwaam tuinder, die op zijn tuin altijd de vlag uitstak als hij was gearriveerd en 'm weer streek als hij vertrok. Ook Hans Knol sr en zijn vrouw tante Martha (tuin 23) waren bijzonder. In de herinnering van Jan Kleinjan was Hans een bezig klein kereltje, bijgenaamd de tuinkabout. 'Hij hield van hengelen, lustte graag een visje en ging ooit in de sloot 'kopje onder' en dook er met een petje van kroos weer uit op', vertelt Nel Jans. En dan was er natuurlijk nog mevrouw Piehler (tuin 64), die net als Van Blarikom van de Ezelsdijk naar de Oosterspoorbaan was meegekomen. Zij was jarenlang het oudste actieve lid van Ons Buiten.

"Paradijs 2000", een van de tuinen op het complex in het jaar 1992.

Jan Kleinjan vertelt in zijn kamer in verzorgingshuis De Bijkershoek dat hij nog elke dag zijn petje afneemt voor mevrouw Piehler: 'Zij kwam lopend van de Obrechtstraat naar haar tuin. Dan liep ze voorlangs mijn tuin bij de hoofdingang en zei ik tegen haar: 'Mevrouw Piehler, als u nu straks naar huis gaat, kom dan even langs, dan breng ik u met de auto'. 'Als u het doen wilt graag', zei ze dan. Maar als ze naar huis ging, nam ze het andere pad, zodat ze niet langs mijn tuin hoefde. Want ze vertikte het me te vragen of ik haar wilde brengen. Ze is 98 geworden en tot op het laatst kwam ze aanlopen. Als je haar thuis bracht, was ze maar wát blij, maar ze zou het vast niet vragen. Ze kon de laatste jaren van haar leven niet veel meer in de tuin werken, natuurlijk. Met een paar mensen van de klussenploeg hielden we haar tuin bij. Daar was ze je reuze dankbaar voor.'

Een keer hadden we met twee man haar tuin gedaan: gras gemaaid, kantjes afgestoken, terras aangeveegd en zo. De tuin zag er weer netjes uit. Haar dochter kwam naderhand bij ons en zei: 'Mijn moeder wil u er graag wat voor geven'. Jo Gramsma zei: 'Nee, daar beginnen we niet aan, we werken met gesloten beurzen'. Maar haar dochter zei: 'Neem het toch aan, moeder wil het zo graag'. Komt Jo Gramsma even later aan met een briefje van vijftientig. Ik zeg: 'Ben je belazerd, man!' We hebben tegen de dochter gezegd: 'We zullen het voor één keer aannemen, maar dat moet je moeder beslist niet meer doen.'

Ook Christine Taalman, Door Werkhoven, Truus Sprang en Nel Jans hebben herinneringen aan mevrouw Piehler. Toen Door in 1972 op het park kwam, stikte mevrouw Piehler de rood-witte vlag van Ons Buiten voor haar in elkaar en deed haar die cadeau. Truus Sprang: 'Mevrouw Piehler, dat was zo'n apart mens! Ze was niet bepaald de jongste meer. Zij kwam eens langs met de kruiwagen en mijn man zei (zo was hij nu eenmaal): 'Zal ik het even voor u doen?' 'Jochie, dat kan ik best zelf', zei ze, terwijl ze hem geruststellend op de schouder klopte. Er was eens feest, ter gelegenheid waarvan weet ik niet meer, toen is ze me toch aan het dansen geslagen! We hielden allemaal ons hart vast uit angst dat ze een hartaanval zou krijgen.' Nel Jans: 'Het was een klein, tenger vrouwtje. Ze kwam ook wel achterop de fiets bij haar dochter naar de tuin. Zo oud en nog zo actief. 'Heb je mevrouw Piehler gezien?' zei je tegen elkaar. 'Ja hoor: ze is er weer!' Voor Nel Jans is zij nog altijd een lichtend voorbeeld: 'Ik doe mijn best om op de tuin net zo actief oud te worden als zij.'

'Zal ik het even voor u doen?'
'Jochie, dat kan ik best zelf'

Truus Sprang

Nel Jans

Net zo markant maar een minder goed voorbeeld was een tuinder die wij om die reden niet bij naam zullen noemen. Ook in de memoires van Chris Sanders figureert hij alleen onder zijn initialen. Men beweerde dat hij het niet zo nauw nam met het onderscheid tussen zijn en andermans spullen, al is dat nooit wettig en overtuigend bewezen. De man was uitvinder, houder van diverse patenten, lathyruskweker én stroper. Christine Taalman herinnert zich dat er achterop zijn fiets altijd een juten zak onder de snelbinder zat. Hij plaatste klemmen en strikken, om konijnen en ander klein wild te vangen, soms ook op verzoek van andere tuinders. Overigens was hij niet de enige op de tuin die dit deed. Met name de konijnen vormden destijds een plaag. Het kippengaas en de hekjes die nog steeds op het park kunnen worden aangetroffen, zijn daarvan de stille getuigen. Het toenmalige bestuur had het er maar moeilijk mee, herinnert Chris Sanders zich, omdat de dieren die in zo'n klem terecht kwamen, een pijnlijke dood stierven en giftig aas ook voor vogels en hazen dodelijk kon zijn. Jongens en mannen die een buks hadden, schoten ook wel met hagel. Els van der Meer, dierenvriendin in hart en nieren, herinnert zich de man als volgt: 'Ik geloof dat het iemand was aan wie ik een hekel had. Hij ving konijnen. En die gilden als ze in de klem zaten. Zelf heb ik dat gillen niet gehoord, want ik zat verder af. Ik wist niet eens dat konijnen konden gillen. Maar de mensen die een tuin bij hem in de buurt hadden, hoorden dat wel. Dat vond ik vreselijk.' An Taalman, de moeder van André en Christine, ging wel eens bij hem een kop thee drinken. Hij gaf haar een ligbed cadeau dat hij zelf had ontworpen. Zij konden goed met elkaar overweg. Totdat ook de kat van Taalman in een van zijn strikken terecht kwam en zich bloedend met strik en al naar huis sleepte. Tot op hoge leeftijd bleef de goedgeefse stroper opmerkelijk lenig. Jan Kleinjan: 'Toen hij al negentig was, klom hij nóg over het hek van het park, als hij de sleutel was vergeten.'

An Taalman op het door "de goedgeefse stroper" ontworpen ligbed.

Een juweel van een gebouw bij een nieuwe hoofdingang

Al in de jaren zestig was er een bouwfonds voor een nieuw clubgebouw in het leven geroepen. Dit fonds was aardig gegroeid, mede dankzij de oliebolacties die omstreeks de jaarwisseling onder leiding van Sanders en de heer De Roos (tuin 41) met assistentie van veel leden werden gehouden. Elk jaar nam de actie een grotere omvang aan.

Het derde (en laatste) jaar was er begin december al een gigantische lijst bestellingen binnen. Het assortiment was uitgebreid met appelbeignets, chipolatapudding, kroketten en frikadellen. Sanders en De Roos hadden er slapeloze nachten van: hoe moesten ze dat allemaal in het kantinekeukentje voor elkaar krijgen?

Tot zijn opluchting kreeg Sanders van zijn kazernecommandant toestemming om de keuken op zijn werk te gebruiken. Een hele ploeg 'koks', onder wie de onvermoeibare Henk van der Sanden, stond dat jaar van vrijdagavond tot maandagochtend vroeg, met slechts korte onderbrekingen te bakken. Op maandagmorgen om zeven uur kwam Bert Verbon met een vrachtwagen alles ophalen, verpakt in bananendozen. Bij het verenigingsgebouw stonden tien auto's klaar om de bestellingen door heel Utrecht te bezorgen.

Die avond werd er bij Sanders thuis aangebeld. Hij lag al in bed maar kon van vermoeidheid de slaap niet vatten. Vanuit zijn bed hoorde hij voorzitter Nekkers zeggen dat ze nog een kleine honderd oliebolletjes tekort kwamen. Op al die duizenden die gebakken waren! In zijn ondergoed sprong hij het bed uit en duwde de voorzitter een briefje van vijftig in de hand: 'Wegwezen, ga maar naar de Lubro'. Nekkers schoot in de lach en gaf hem gelijk.

Sanders vertelt in zijn memoires dat hij op een dag in 1973 Jil Vermeulen en Bert Verbon op de koffie kreeg, toen hij na de plotselinge dood van Nekkers voorzitter was geworden. Zij kwamen met het plan om zelf een nieuw verenigingsgebouw te gaan bouwen. De eerste reactie van de kersverse voorzitter was: 'Alsjeblieft zeg, ik heb al twee vakken, militair en chef-kok. Jongens, dat kan ik niet aan.' Maar Jil en Bert bezwoeren hem dat zij het met hulp van anderen, zoals een bevriend architect, best zouden klaren. Het bestuur gaf hen daarop het vertrouwen.

Christine Taalman herinnert zich dat Jil en Bert elke avond en elk weekend aan het werk waren op de bouwplaats, aan de oostkant van het park waar nu de parkeerplaats en de verwaarloosde horecagelegenheid zijn. De jongens Klarenbeek (van tuin 1), schilders van hun vak, namen het schilderwerk voor hun rekening. Er kwam een inkoophuisje, een pergola, een kruiwagenstalling en een boerenhek.

Het ontwerp voor het gebouw zelf moest in onderhandeling met de gemeente enkele malen worden aangepast. In 1976 was het klaar. In de woorden van de trotse voorzitter: 'Een mooi functioneel gebouw, met mooie zaal, centrale verwarming, open haard, keuken, dames- en herentoiletgroep, magazijn en twee zolders voor archief en materialen voor tentoonstellingen. Alles vervaardigd van prima materialen met groot vakmanschap en veel inzet.' Truus Sprang: 'Zo mooi, zo groot, gewoon een pracht ding'. Christine Taalman: 'Alles was van eikenhout, koper, prachtig. Een soort boerderijtje dat goed in het landschap paste'.

Binnen hing aan de zoldering een balk met de tekst: De minachting voor onze natuur is een dwaling van ons verstand, geschilderd door Hans Vermeulen, broer van Jil. Els van der Meer: 'Er lag een heel brede border om het gebouw en erachter stonden struiken. Ik denk dat Jil Vermeulen de border had ontworpen, maar een hele ploeg mensen had het aangelegd.' Els heeft vele jaren het zwerfvuil uit de struiken verwijderd en trouw de border bijgehouden. Sinds 1976 ligt de hoofdingang van het park aan de oostzijde. Het verenigingsgebouw stond ongeveer op de plaats van de huidige horecagelegenheid.

De bouw van het nieuwe clubhuis aan de Lo Brunt-laan in 1976.

Bloemententoonstelling in het clubgebouw tijdens de viering van het 50-jarig bestaan van Ons Buiten in 1978.

De inkoop

De vader van Ruud Gramsma, Jo, zwaaide de scepter over de in- en verkoop in de tijd toen het clubhuis nog bij de ingang aan de Oosterspoorbaan stond. Hij werd daarin bijgestaan door mensen van zijn klussenploeg. Door Werkhoven herinnert zich dat Jo Gramsma aan het begin van het seizoen de kwekers op het park langsging om te vragen wat ze dachten nodig te hebben. Dat ging hij dan voor ze halen bij kwekerijen in de omtrek, vaak tegen een speciaal prijsje, omdat hij op de kwekerij planten en struiken zelf uit de grond spitte met assistentie van zijn maten van de klussenploeg. Ook Ruud Gramsma herinnert zich dat zijn vader precies wist wat iedereen op het park wilde hebben: hij maakte het anderen graag naar de zin. Wat onverkocht bleef werd opgeslagen op een plaats waar niemand er last van had.

Ruud Gramsma

Rechts:
Het winkeltje van Jo Gramsma bij de toenmalige Lo Bruntlaan, waar nu de parkeerplaats aan de huidige Pal Maletterstraat is.

De verhuizing naar een eigen onderkomen bij het nieuwe gebouw betekende voor de winkel een grote vooruitgang: een verleidelijke opstelling, meer ruimte voor opslag en een groot parkeerterrein vlak in de buurt.

Iedereen die het park of het verenigingsgebouw binnenging, kwam voortaan langs de uitstalling van de koopwaar. Geen wonder dat de zaken goed gingen. Uit de opbrengst van de winkel konden bijvoorbeeld benodigdheden voor tentoonstellingen worden gefinancierd. Els van der Meer herinnert zich ook de plantenmarkten op 'open dagen' ten bate van de vereniging.

Bijzondere tuinen

In de jaren zeventig en tachtig sprongen vier tuinen op het park eruit, zeggen de geïnterviewden, namelijk de nummers 30, 100, 113 en 15. Deze tuinen waren aangelegd door mensen met een grote botanische kennis.

‘Een heel mooie Engelse tuin, met veel gras, rozen, een talud en een border. Zó strak. En mooie bloemen.’

Tuin 30 was de tuin van drs. Eddy Kliphuis. Truus Sprang typeert zijn tuin als ‘verfijnd’. Nel Jans: ‘Een heel mooie Engelse tuin, met veel gras, rozen, een talud en een border. Zó strak. En mooie bloemen.’ Kliphuis verzette als secretaris van het bestuur, onder voorzitterschap van Evert Blom, jarenlang veel werk achter de schermen. Volgens Truus kwam hij wat stug en afstandelijk over als je hem niet goed kende, maar was hij bijzonder sympathiek. Truus heeft hem vaak meegemaakt, omdat zijn tuin vlak bij de hare lag. Els van der Meer herinnert zich dat hij altijd langs haar tuin wandelde, omdat hij die zo mooi vond. Els: ‘Maar na een operatie was praten moeilijk voor hem geworden. Hij moest alles opschrijven.’

De Engelse tuin van de heer Kliphuis (tuin 30) in de vroege lente van 1995.

Tuin 100 was de bostuin van Jan Jansen, een echte plantenjager. Tijdens lange reizen naar de Balkan en de Pyreneeën verzamelde hij zaden, bollen en planten om die uit te proberen in zijn tuin. Zo groeiden er, naast allerlei voorjaarsbloeiende bollen en knollen, ook bloedwortel en *Ruscus aculeatus* (muizendoorn of slagersbezem): een stekelig plantje, onderdeel van de maquis, de schuilplaats voor het Franse verzet in de Tweede Wereldoorlog.

Moet je nog wat van deze plantjes van me hebben?’

Jansen verzamelde allerlei soorten planten binnen één plantengeslacht, zoals papaver- en lelieachtigen. Nel Jans kon erg goed met hem opschieten: ‘Dan zei hij: ‘Moet je nog wat van deze plantjes van me hebben?’ En ik zei: ‘Nou, dat zou ik wel leuk vinden’. Dan gaf hij me nog heel veel méér, want hij wist dat het aan me besteed was.’ Zij was vast niet de enige op het park met wie hij zijn vondsten zo gul deelde. Na zijn dood heeft Thecla van der Ham (van 1988 tot 1998 op tuin 100) zijn botanische nalatenschap een tiental jaren in stand gehouden en beheerd.

Thecla van der Ham

Tuin 113, de schitterende hoektuin van de heer Schotting, was een tuin met slingerende bospaadjes, aangelegd door iemand die in de zomer maandenlang met een rugzak door Europa trok op zoek naar planten en zaden. Volgens Lies Kamphorst vroeg hij vergeving voor elke stap die hij in zijn tuin zette, omdat hij misschien iets kon vertrappen. Zijn kwetsbare orchideeën beschermde hij tegen regen en wind met glazen ruitjes. Op boomwortels groeide daar een bijzondere halfparasiet, de prachtschubwortel (*Lathraea clandestina*), die bloeit met lila-paarse schelpachtige bloemen. Zijn contacten binnen de vereniging beperkte Schotting tot gelijkgestemden als Jan Jansen en Jil Vermeulen.

Tuin 15 veranderde in de loop der jaren sterk, ook al bleef de tuinder een en dezelfde persoon: Jil Vermeulen, de bouwer en tuinder die vanaf het eerste begin op zijn tuin een gesloten ecosysteem aanlegde. Midden jaren tachtig werd zijn tuin samengevoegd met tuin 16 (die op naam stond van de ouders van Jil), waardoor een dubbele tuin ontstond. Jan Trouwborst (tuin 14) was Jils buurman van 2002 tot 2009. Jil vertelde Jan dat hij, na de voorbereiding van de grond en de aanleg van een composthoop begin jaren zestig, gewoon was begonnen met een gazon, heesters en vaste planten. Toen hij constateerde dat zijn gazon een perfecte staat had bereikt, spitte hij het om en begon opnieuw. Zijn inspiratiebronnen waren het idee van de heemtuin, het werk van de architect Frank Lloyd Wright en later vooral de Japanse tuinarchitectuur. Gaandeweg begon hij in zijn tuin de eenvoud en harmonie na te streven die kenmerkend zijn voor Japanse tuinen. Volgens Jan zou Jil nooit hebben beweerd dat hij een Japanse tuin had aangelegd, omdat hij heel goed wist dat een dergelijke tuin zeer moeilijk tot stand is te brengen, maar zou hij hebben erkend dat zijn tuin Japanse kenmerken had. Tot een jaar voor zijn dood is Jil bezig geweest er veranderingen in aan te brengen, zoekend naar eenvoud en harmonie.

De rotstuin van Jil Vermeulen in 1978.

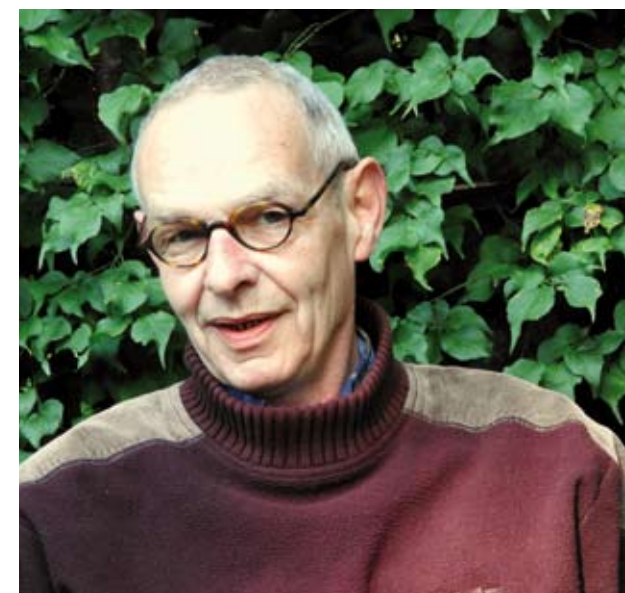

Jil Vermeulen op het bankje voor zijn tuinhuisje.

Toen Jan Trouwborst, hovenier van zijn vak, in 2002 op het park kwam, koos hij met opzet voor tuin 14, ook al was deze verzakt en afgegraven, omdat hij met deze tuin de buurman zou worden van degene die toen de mooiste tuin van het park bezat. Jan: 'Dat was zo'n fenomenale tuin dat ik nieuwsgierig werd naar de man die dat tot stand had gebracht.' De eerste ontmoeting met Jil beschrijft hij als volgt: 'Ik weet het nog als de dag van gisteren. Ik was in mijn tuin bezig toen ik tussen de bomen en struiken door een man aan zag komen lopen. Ik wist direct: dat is Jil Vermeulen.'

*'Zeg, ik ben Jan,
je nieuwe buurman.'*

Jan Trouwborst

Ik schatte in dat het niet iemand was die naar mij toe zou komen om zich voor te stellen. Op een dergelijk moment helpt de natuur je een handje: ik zag een kiemplantje dat ik niet kende. Ik heb toen dat kiemplantje gepakt en ben zonder verder iets te zeggen naar hem toegelopen en heb hem gevraagd: 'Weet jij wat dit is?' Bleek dat hij het óók niet wist. Halverwege het gesprek over dat plantje zei ik zo tussen neus en lippen door: 'Zeg, ik ben Jan, je nieuwe buurman.' Zo ontspannen en informeel is het contact tussen ons altijd gebleven. Het ging bijna altijd over planten. Meestal ging het contact van mij uit, zeker in het begin. Jil was een vriendelijke maar gesloten man. Hij kon goed met allerlei soort mensen omgaan, maar liet mensen niet toe. En dan dat eindeloze geduld dat hij had. Ik werd zelf in die tijd ziek en daar had ik het moeilijk mee, want die ziekte beperkte mij erg. Dan zat ik soms een half uur tegen Jil te ratelen, maar zei hij helemaal niets: hij ging er niet op in en zei ook niet: Kop op, het komt allemaal wel goed of meer van zulke clichés. Nee, hij luisterde alleen. Als ik uitgepraat was, viel er een stilte en begon hij over een plantje of over het weer. Of hij zei doodleuk: 'Tuinieren maakt gezond.'

Dit beeld wordt door sommigen bevestigd. Nel Jans: 'Hij kwam wat verlegen over. Hij wist veel maar zei niet veel. Hij was erg bescheiden. Als mijn man of ikzelf wat te vragen had, dan was het altijd aan Jil, want die had er verstand van. Mijn man is ook altijd stil geweest, maar als mijn man en Jil elkaar op het park tegenkwamen, dan gingen ze aan de praat.' Els van der Meer: 'Jil Vermeulen was een wat in zichzelf gekeerd iemand, maar de know how van planten die hij had, was enorm. Als ik iets niet wist, ging ik altijd naar hem toe.' Truus Sprang: 'Het was een rustige knaap, je moest hem wel kennen, want het was niet direct ouwe-jongens-krentenbrood. Hij had veel kennis in huis en veel boeken. De mensen gingen met hun vragen naar hem toe. Wat er ook met je planten aan de hand was, hij wist er altijd wel raad mee.' Waar Jil al die kennis vandaan had? Jan Jans: 'Het was niet zijn opleiding of vak, het was zijn hobby.' Lies Kamphorst: 'Hij had zijn kennis uit eigen waarneming van de natuur en uit boeken. De computer gebruikte hij niet.'

De afbraak van het verenigingsgebouw

Midden jaren tachtig werd duidelijk dat er rond het park een nieuwe woonwijk zou worden aangelegd. Het is de grote verdienste van bestuursvoorzitter Evert Blom dat hij erin slaagde te voorkomen dat het park in zijn geheel voor de nieuwbouw moest wijken. De prijs die de vereniging voor haar voortbestaan in de nieuwe wijk Voordorp betaalde, was echter hoog: een lap grond ter grootte van tien tuinen moest worden afgestaan en het verenigingsgebouw dat er amper vijftien jaar stond, moest worden afgebroken. Vooral dat laatste hakte er diep in bij de leden. Nel Jans: 'We waren er allemaal kapot van'. Wat de bouwers Jil Vermeulen en Bert Verbon er zelf van vonden, kunnen we ze niet meer vragen. Trouwens, als dat wél had gekund, had Jil waarschijnlijk gezwogen. Aan Jan Trouwborst heeft Jil later wel laten merken dat het hem veel verdriet heeft gedaan. Nel Jans herinnert zich dat Jil na de sloop bij ze langskwam en zei: 'Alles is weg.' En dat zij toen zei: 'Nee, niet alles. Ik heb nog wat gered: de kapstok en de deuren.' 'Dan is er toch nog iets goeds', had hij geantwoord. Christine Vos-Taalman: 'We hebben altijd gezegd: het zou zo'n mooi woonhuis voor Jil en zijn vrouw Greet zijn geweest, vlakbij de tuin. Groter had niet hoeven. Hij had toezicht kunnen houden op het park, hij had huur aan de vereniging kunnen betalen.'

Afbraak van het oude clubgebouw, november 1993.

De bouw van het huidige clubgebouw, 1993.

Alles gaat door

Natuurlijk gingen de tuinders na de bouw van de wijk Voordorp gewoon door met de dingen waar ze altijd al plezier aan hadden beleefd. Lies en Door bijvoorbeeld kweekten tot enkele jaren na de millenniumwisseling *lathyrus odoratus*. De hoofdingang van het park werd iets verlegd, er kwam weer een nieuw clubhuis en een dierenweide op de plaats van het kweekveld. Jil Vermeulen ontwierp andermaal een border, ditmaal langs het pad dat leidt naar het huidige clubgebouw. Hij plantte er onder meer *Liriodendrons*, bomen waarvan het blad op een tulp lijkt en die in het voorjaar bloeien met gele bloemen. Hij zorgde voor het onderhoud zolang zijn gezondheid het toeliet. Ook legde hij de salamandertuin aan.

Nel en Jan Jans namen de plank in gebruik die in het afgebroken gebouw als kapstok had gediend. Tot op de dag van vandaag sieren de uit de puinhopen geredde deuren nog hun tuinhuisje. Wie weet welke materialen uit dat puin nog meer zijn hergebruikt in tuinhuisjes, net als sommige paneeldeuren uit de Zeeheldenbuurt die in de jaren zeventig bij het grofvuil zijn gezet. Ook zijn er vast nog bomen en struiken op het park die afkomstig zijn uit de border rond het afgebroken gebouw, zoals er nog steeds coniferen zijn die oorspronkelijk hebben gestaan in de tuinen van de stationsbuurt, die in de jaren zeventig is gesloopt voor de bouw van Hoog Catharijne.

Dit verhaal ging vooral over de jaren zestig, zeventig en tachtig van de vorige eeuw, toen de tuinen nog aan de rand van de stad lagen. Vanaf begin jaren negentig ligt het park in een woonwijk. Hoe de vereniging en haar leden met die nieuwe situatie zijn omgegaan, is tijdens de interviews niet ter sprake gebracht. Misschien komt er later nog eens een nieuwe interviewronde om vast te leggen hoe de tuinders deze meer recente periode van verandering hebben beleefd.

Jil Vermeulen overleed is 2009. Bij zijn kist lag een bloemstuk van zijn overbuurvrouw Suze van den Bosse (tuin 26) waarin zij groen en bloemen uit zijn tuin had verwerkt. Zijn vrouw Greet vertrouwde zijn papieren over het park toe aan Jan Trouwborst. Jil heeft jarenlang lijsten bijgehouden met de namen van bijzondere bomen, struiken en planten in de tuinen. Ook bleek hij zijn vogelwaarnemingen op het park vanaf begin jaren zestig te hebben genoteerd. Zo weten we in welke winters hij een ortolaan waarnam en in welke zomer een draaihal. Jan Trouwborst mist zijn oude makker nog steeds.

*'De minachting
voor onze natuur
is een dwaling
van ons verstand'*

Bij alle verandering is het verhaal van Ons Buiten ook een verhaal van continuïteit. Wat onze voorgangers zaaiden en aanplantten, groeit en bloeit nu nog. De Japanse elementen in tuin nummer 15 zijn anno 2015 nog steeds herkenbaar. De tuin waarop in de jaren vijftig een gesloten ecosysteem werd aangelegd, is vandaag de dag een van de weinige tuinen die niet is verzakt.

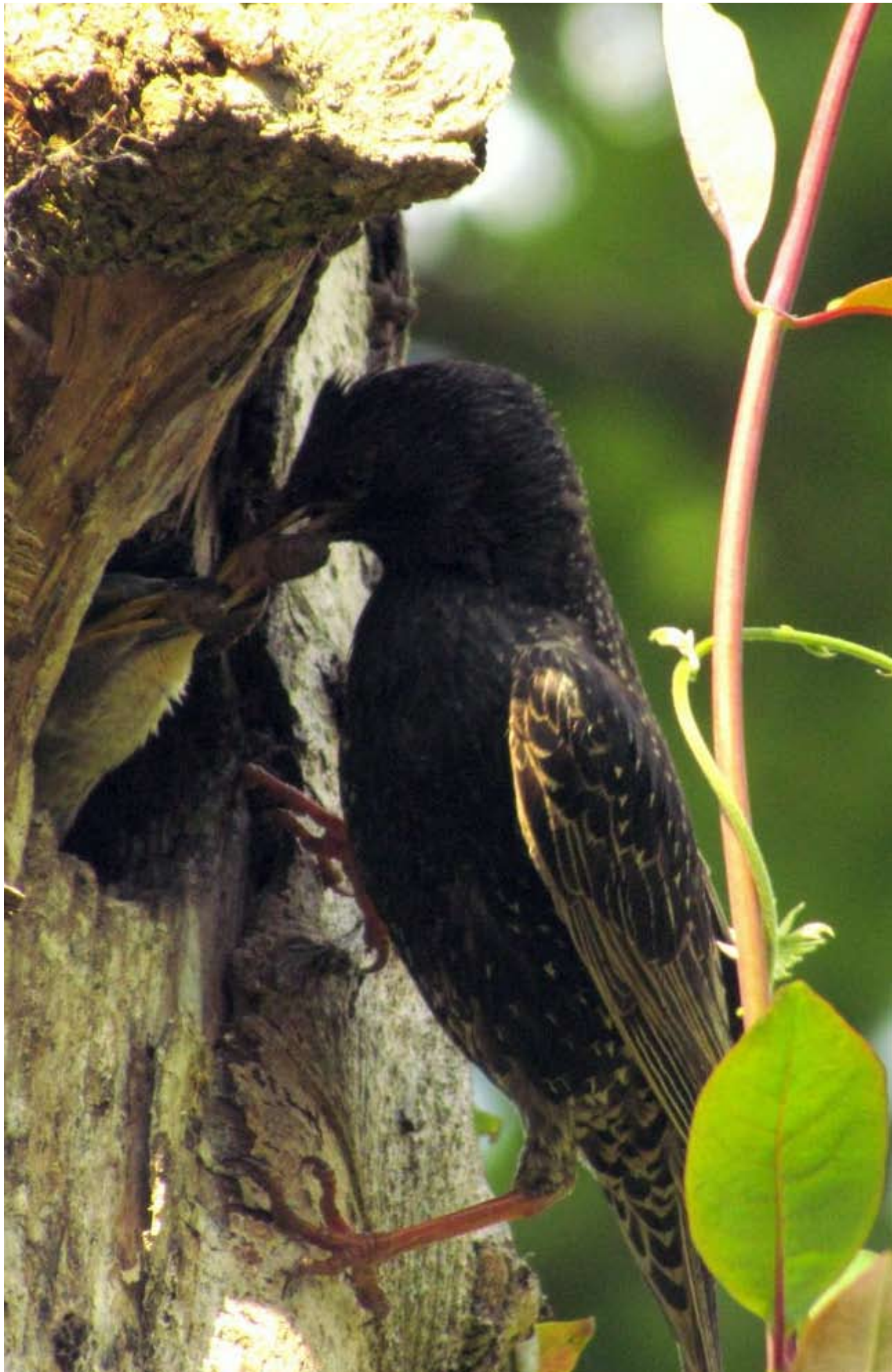
De houten balk met het opschrift *De minachting voor onze natuur is een dwaling van ons verstand* hangt nu aan de zoldering van de loods en een fotocollage over de herkomst ervan is in de maak, ter herinnering aan de tuinders op wier schouders wij staan.

HOOFDSTUK 3

GROEN, GEZELLIG EN ACTIEF VOOR VERENIGING EN BUURTBEWONERS

Ans Hobbelink

De poorten geopend voor buurtbewoners

De eerste keer kwam ik als bezoeker van een collega, Lies Kamphorst. Ze had me al enkele keren verrast met een boeketje voor op mijn bureau, heerlijk geurende bloesem in het vroege voorjaar en lathyrus in de zomer.

Als gepassioneerd tuinierster was mijn nieuwsgierigheid gewekt. Op een mooie lentedag ging ik haar tuin bekijken. Ik wist niet wat ik zag en keek mijn ogen uit. Uiteraard niet alleen naar haar fraaie tuin, maar ook naar de prachtige verzameling van siertuinen, mooie lanen, kweekveldjes, vogels overal. Ik werd een beetje jaloers, want zoiets moois was er in mijn toenmalige woonplaats Nijmegen niet.

Enkele jaren later verhuisde ik naar Utrecht en ging samenwonen met mijn partner David in een mooi huis in hartje stad, maar wel met weinig tuin... Ik miste mijn tuin in Nijmegen en belde Lies in februari 2005. Of er wel eens tuinen vrijkwamen. 'Voor jou altijd', antwoordde ze hartelijk lachend, 'maar dan moet je eerst een aanvraagformulier invullen.' Enkele weken later, hup, op naar de ballotage. Ik trof er aardige mensen aan en toch leek het wel een examen. De wijk Voordorp oogde mooi en nieuw. Tien minuten fietsen en ik was er.

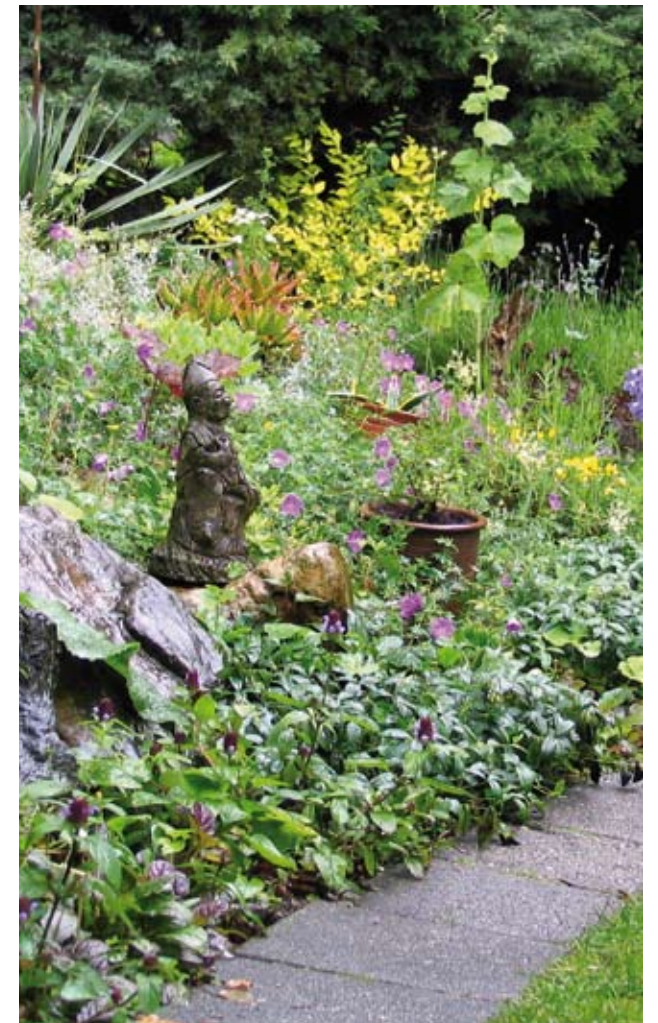
Kort daarna bleek er tot mijn verrassing al een tuin in de aanbieding te zijn. Maar dat was even schrikken: een woeste verwaarloosde tuin, puin, glas, brandnetels, rot in het houten huisje, maar met een authentiek Bruynzeel granito aanrecht erin. De kas lag voor een deel aan diggelen, maar er stond een kas!

De tuin was mooi gelegen, met achter het huisje bomen, een rommelbosje en een sloot. Maar ik viel voor het aanrecht en kreeg meteen zin om de tuin in orde te maken. Er kwam een vijver in het midden, dat wist ik, alleen nog niet wanneer.

Ik was verkocht.

Al snel maakte ik kennis met medetuinders. Mijn tuinburen nodigden me uit voor de thee en af en toe kwam er iemand belangstellend kijken hoe mijn werkzaamheden vorderden. Maar tussen verhalen over tuinieren, vriendschap en gezelligheid door beluisterde ik soms ook een ondertoon van kritiek en klachten op sommige medetuinders, en op het bestuur.

Toen ik voor de eerste keer meedeed aan het algemeen werk vond ik de stemming gespannen en signaleerde irritaties van een ruzieachtig karakter.

Naast de regels op papier bleken er informeel ook andere voorschriften te zijn, vooral verboden. Op zondag mocht je eigenlijk niet in de tuin werken, zo werd me verteld. Ik dacht: zo'n prachtige plek, zulke mooie tuinen, en dan zo'n sfeer, dat klopt niet, dat kan beter. Of ik het al wist: er zou een onderzoek komen door de Universiteit van Wageningen.

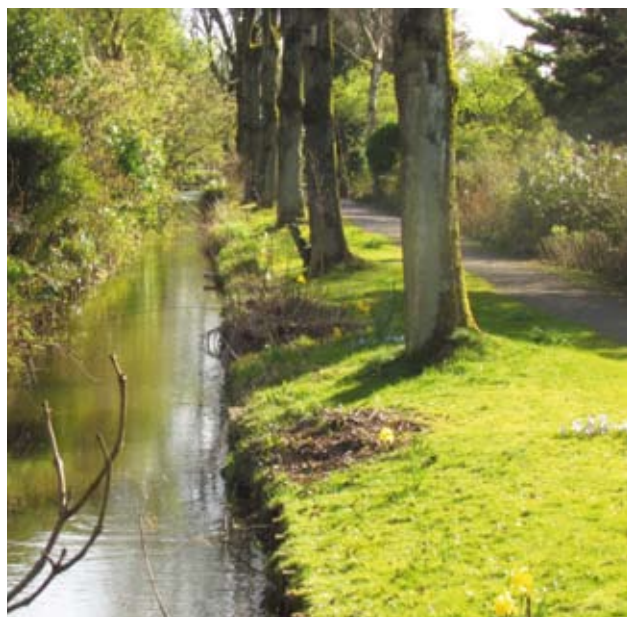
Onderzoek Universiteit van Wageningen

Het jaar ervoor had de tuindersvereniging samen met de buurt een protestmanifestatie georganiseerd tegen de nieuwbouwplannen van de gemeente Utrecht ter plekke, onder de titel 'Geen groen voor poen'. De gemeenteraad heeft toen afgezien van huizenbouw. Maar hoe zou de situatie over enkele jaren zijn? Voorzitter Evert Blom vertelde dat hij daar niet gerust op was. De vereniging had immers al eerder een deel van het grondgebied moeten afstaan voor de nieuwe wijk Voordorp. Het prachtige door de vereniging zelf gebouwde en bekostigde clubgebouw was toen tegen de vlakte gegaan. Een pijnlijke gebeurtenis voor veel leden.

Hoe vaak kwam het niet voor dat een volkstuinvereniging voor stadsuitbreiding naar een plek aan de stadsrand moest uitwijken? Ons Buiten had in de jaren vijftig ook al eens moeten verkassen naar een door de gemeente Utrecht geannexeerd veenweidegebied van de gemeente Maartensdijk. Nu werden er opnieuw nieuwbouwplannen aangekondigd. Zou al het moois dat de tuinders in jaren hadden gecreëerd nu weer door bulldozers worden weggeveegd? Dat ging voorzitter Blom na zoveel jaren van opbouw en overwinnen van tegenstand aan het hart.

Dit parkachtige complex moest behouden blijven, vond hij, vooral ook als groene long voor de buurt. Hij wilde daarom argumenten verzamelen om te verhinderen dat er inderdaad huizen zouden komen in plaats van tuinen. Namens het bestuur heeft hij toen de hulp ingeroepen van de Wetenschapswinkel van de Universiteit Wageningen. Laat dat nu dezelfde Wetenschapswinkel zijn waaraan ik een flink aantal jaren leiding had gegeven!

Het onderzoek zou worden uitgevoerd door een team van twee studenten en twee onderzoekers, deels mijn vroegere collega's. Zij vormden een begeleidingscommissie waarin voorzitter Blom, een lid van de tuinvereniging, Jil Vermeulen, en Francis Flohr namens de AVVN als mede opdrachtgever participeerden. Ik vertelde Evert over mijn contacten op de universiteit en bood mij aan als lid van de begeleidingscommissie. Na een nachtje slapen ging hij akkoord.

Een half jaar later. Het onderzoeksteam was intussen volop aan de slag en ik snoeide en wiede me in mijn tuin een slag in de rondte. Voor het eerst maakte ik een Algemene Ledenvergadering mee. Een zitting die lang duurde, waarbij het bestuur enkel negatief getoonzette kwesties over zich heen kreeg en in die sfeer weinig kon uitrichten. Dit bestuur dat op vrijwillige basis een hoop werk verrichtte, leek mij meer clementie te verdienen.

Tijdens de afscheidsborrel voor penningmeester Ber Zonneveld die tevens diende om zijn vervanger Wilfred Lucas te verwelkomen, ventileerden sommige leden, aangemoedigd door een glaasje wijn, hun ongenoegen over de wijze van besturen. Een klein aantal leden had het voor het zeggen vond men. Toen viel het kwartje.

Bommetje gelegd

De hoofdvraag voor het onderzoeksteam van de Universiteit Wageningen luidde: 'Hoe houden we Ons Buiten in de stad'? De leden van de tuinvereniging werden aanvankelijk niet actief bij de gang van zaken rond het onderzoek betrokken. Maar is dat niet de kern voor een tuinvereniging: de tuinders de gelegenheid bieden hun kritiek, behoeften, ideeën en wensen kenbaar te maken?

In de volgende bijeenkomst van de begeleidingscommissie werd het roer omgegooid. Het bestuur besloot samen met de onderzoekers een bijeenkomst zou organiseren. Daarbij zouden de onderzoekers hun voorlopige bevindingen presenteren uit de interviews met relevante buurtorganisaties en buurtbewoners over de plek die het volkstuinencomplex in de wijk innam. Zij hebben nadrukkelijk gepleit voor het behoud van de volkstuinen.

Daarop nodigde het bestuur de leden en hun partners, vrijwilligers en buurtbewoners uit om eventuele kritiek op het functioneren van de vereniging te uiten en ideeën en wensen voor de toekomst aan te leveren. Op die avond is geschiedenis geschreven. De energie spatte ervan af. De voorlopige conclusie luidde dat onze vereniging zich vooral had bezig gehouden met de interne gang van zaken. Dat was nuttig en nodig, maar in een in snel tempo veranderde omgeving nu te eenzijdig. Nog nooit was aan de orde gesteld wat deze vereniging met 100 leden aan de wijk te bieden had. Maar daar bleek wel de sleutel tot behoud te liggen. Sommige tuinders woonden in Voordorp of hadden contacten met organisaties als de wijkraad, de scholen en de kinderopvang.

Elk voorjaar leerden de kinderen van Openbare Basisschool Voordorp de beginselen van het tuinieren in de schooltuintjes op het terrein. In de weekenden kuierden buurtbewoners door het park en bezochten met hun kinderen de dierenweide. Maar de onderzoekers ontdekten dat sommige buurtbewoners vermoedden dat ze daar niet welkom waren. Anderen bleken geen idee te hebben wat er zich achter die hekken en heggen bevond. Die conclusies vroegen om verandering in de interne organisatie. Dat was duidelijk.

Goed nieuws

Opnieuw organiseerden de onderzoekers een avond voor enthousiaste doeners die hun schouders onder de veranderingen wilden zetten. De onderzoekers hebben voor die avond een thematische indeling gemaakt en een visie ontwikkeld hoe een en ander te realiseren. Iedereen concludeerde dat de komende jaren vijf voornemens prominent op de werkagenda moesten staan:

1. verbetering van de toegankelijkheid voor bezoekers;
2. mogelijk maken van deelname van zowel leden als bewoners aan sociale, educatieve en culturele activiteiten;
3. verbetering van publiciteit en communicatie;
4. beleid uitzetten voor het groenbeheer en natuur;
5. beheren van inkoop en subsidiewerving.

Nog dezelfde avond werden er vier werkgroepen ingesteld om het veranderingsproces in te zetten. Het vijfde thema, beheren van inkoop en subsidiewerving, nam het bestuur onder zijn hoede. In de eerstvolgende Algemene Ledenvergadering is de nieuwe werkwijze in de vorm van een jaarplan aangenomen. Daarin gaven bestuur, commissies en werkgroepen aan welke zaken zij voortaan in elk volgend jaar wilden realiseren, compleet met begroting.

Tevens werd het voorstel van de onderzoekers aangenomen om een stuurgroep in te stellen voor goede onderlinge afstemming tussen de werkgroepen. Doel van de nieuwe aanpak was een vereniging te vormen die van onderop werkte, met transparante besluitvorming en communicatie, en afrekenbare doelen. Ik mocht de stuurgroep voorzitten.

*‘Het karakter van
dit volkstuintencomplex
zou veranderen’*

Iedereen kon meedoen

Hiermee kreeg het onderzoek een wending waar tuinders én buurtbewoners actief aan zouden deelnemen. Het onderzoeksteam nam dankbaar het schema met voorwaarden over dat tuinder Roel Westenbrink had aangeleverd. Dat voorstel werd in alle openheid besproken om aan iedereen duidelijk te maken dat het karakter van dit volkstuintencomplex zou veranderen. De naam zou voortaan Tuinpark Ons Buiten zijn, maar de Algemene Ledenvergadering vond later dat Tuinpark Ons Buiten meer recht deed aan de situatie. Op advies van de onderzoekers werden al snel de eerste stappen tot verandering gezet. Met snel binnengehaalde subsidie kon de dierenweide nog hetzelfde jaar worden uitgebreid en verfraaid. Dat was belangrijk om bezoekers van buiten aan te trekken. Verharding van de paden, inrichting van een nieuwe winkel, plaatsing van bewegwijzering in en naar het park, renovatie van zitjes en banken, een nieuw verfje op het clubgebouw, een insectenhotel: alles ging in een versnelde aanpak. Enkele mensen uit de buurt gingen in op de uitnodiging om gebruik te maken van een moestuintje op het kweekveld. Zo zou het vast en zeker lukken om Tuinpark Ons Buiten binnen de stad te houden.

Mijlpaal

13 mei 2006 was het zover. De schrijvers van het onderzoeksrapport, Derk Jan Stobbelaar en Noor Verhoeven, presenteerden ‘De Meerwaarde van Tuinparken’ voor een groot aantal belangstellenden. Burgemeester Annie Brouwer nam het rapport in ontvangst. Zij stelde dat het tuinenpark moest blijven, vanwege de grote meerwaarde voor de wijk en de stad Utrecht. Ze prees het lef van het gemeentebestuur voor zijn beslissing het mooie park niet op te offeren voor nieuwbouw.

De burgemeester kreeg het pasgeboren geitje Annie als geschenk overhandigd, en vanaf dat moment was zij een petemoei. Een geslaagd publiciteitsgebaar van de medewerkers van de dierenweide. De volgende dag stonden er foto’s van de gebeurtenis in de Utrechtse media. De eerste mijlpaal was bereikt. Wij voelden ons apetrots.

Burgemeester Annie Brouwer neemt haar naamgenote in ontvangst van Adriana Oliehoek.

Publiciteit

Door de bekendheid die het onderzoek in de media kreeg, kwamen er journalisten op ons pad. En zo verschenen er in plaatselijke en landelijke bladen artikelen over onze activiteiten voor het behoud van het tuinenpark op deze plek. Ook het AVVN tijdschrift De Tuinliefhebber beschreef het succes. Het rapport was in Wageningen in no time uitverkocht en er verscheen weldra een tweede druk. Het was in feite een wetenschappelijk onderbouwde handleiding geworden voor hoe verplaatsing van volkstuinparken te voorkomen. Met als gevolg dat diverse tuinverenigingen ons wisten te vinden om er vervolgens hun voordeel mee te doen. Al diezelfde zomer schreven zich meer personen in voor een tuin dan voorheen en zelfs meldden zich vrijwilligers uit de buurt aan om mee te werken aan de dierenweide.

Tegenslag

Op een zomeravond liep ik een eindje op met voorzitter Evert Blom na wat plannen te hebben doorgesproken voor het bestuur. Na zo'n vijftig stappen zei hij "wacht even, ik kan nu niet verder lopen, zo meteen gaat het wel weer". Op mijn bezorgde vraag of een medisch onderzoek misschien verstandig was, gaf hij aan dat er al een afspraak was gemaakt. Een paar dagen later vernam ik dat Evert acuut was opgenomen na consultatie van een specialist. Hij bleek levensbedreigende aandoeningen aan hart en aders te hebben. In ieder geval zou hij zijn voorzitterschap tijdelijk moeten neerleggen, zoveel was duidelijk. Penningmeester Wilfred Lucas en secretaris Monique Mouw namen als duo tijdelijk het voorzitterschap over om alle op de rails gezette plannen te kunnen laten doorgaan.

Aan zet

Mij viel plotseling het voorzitterschap van de stuurgroep toe. Met de trekkers van de werkgroepen van in totaal 20 leden, Christian Naethuys, Wilfred Lucas, Monique Mouw en Adriana Oliehoek, heb ik de eerste plannen besproken. Natuurlijk was het fijn dat de gemeente tot inkeer was gekomen en de bouwplannen in de la had gelegd. Het gaf ook rust te weten dat een nieuwe huurovereenkomst voor tien jaar voorlag. Evenzeer bemoedigend voelde de steun van burgemeester Brouwer, de AVVN, de Universiteit Wageningen, het wijkbureau en de wijkraad. Nu waren wij zelf aan zet, met het rapport van de Wageningse onderzoekers als leidraad. Om ons blijvend onmisbaar te maken stond er nogal wat werk te wachten. We wilden waarmaken dat iedereen kon meedoen. Doel was het goede te behouden en het nieuwe toe te voegen. En dan te bedenken dat wij er ons van bewust waren dat zeker een derde van de leden zich onverschillig of afwachtend over de plannen opstelde. Dat sommige omwonenden nog niet wisten dat ze hier welkom zouden zijn... Wij gingen in de werkgroepen aan de slag met het verhogen van de ecologische, sociale en culturele waarden van deze plek waar we onze hobby tuinieren uitoefenden. Een hele mond vol. Gelukkig kon den we stapje voor stapje tewerk gaan. Om bezoekers mee te laten genieten van onze prachtige tuinen vroegen we collega tuinders om waar mogelijk hoge heggen te snoeien.

Ook vroegen we ze om de soms lelijke en overbodige afrasteringen om de tuinen te verwijderen en doorkijkjes te maken.

De wilde konijnen waren immers allang verdwenen. Het tuinhekje werd een optioneel, niet langer een verplicht onderdeel van de tuin. Tot ieders verrassing gaven een dertigtal tuinders hieraan vrijwel meteen gehoor: de kop was eraf.

Film

Eén van de acties van de stuurgroep was het verzoek om mee te doen aan het gemeentelijke project Buurt in Beweging. Wij waren heel blij met de uitnodiging een script over het tuinencomplex in te mogen leveren voor een film die door RTV Utrecht zou worden gemaakt en uitgezonden. Adriana Oliehoek en ik gingen aan de slag. Op 13 augustus 2006 stond de draaidag gepland.

Het werd een zomerse dag vol enthousiaste medewerking van de leden. De film is eind september van dat jaar uitgezonden en nog vele keren daarna. Het was weer een prachtkans om Tuinenpark Ons Buiten over het voetlicht voor alle Utrechters te brengen. De film staat op de website van Tuinenpark Ons Buiten en op YouTube.

Fialka Groenendaal leidde de opnames van de film.

Bestuur

Begin 2007 werd duidelijk dat Evert Blom niet zou terugkeren op zijn voorzittersstoel. Na dertig jaar voorzitterschap had hij al plannen om de hamer over te dragen. Maar het is jammer dat hij uiteindelijk door ziekte afscheid moest nemen, juist nu zijn visie van een groene oase voor leden en buurtbewoners in daden zou worden omgezet.

Evert Blom onthult bij zijn afscheid het naar hem genoemde plein.

Tuincollega's benaderden mij met de vraag of ik, sinds kort bestuurslid, er voor voelde om voorzitter te worden. Mede gezien de grote steun hiervoor uit de vereniging en passend bij het ingeslagen pad van de stuurgroep, voelde ik hier wel voor. In april 2007 werd ik tot voorzitter gekozen van een actief en gemotiveerd bestuur. Wij hebben in korte tijd veel informeel geregelde zaken op papier gezet, in overleg en afstemming met onze leden.

Secretaris Ineke Herweijer nam in 2009 de vernieuwing van de statuten en reglementen op zich. Voortaan noemden wij elkaar bij de voornaam, en geleidelijk verdween de vormelijkheid van voorheen. Wij droegen uit dat we elkaar beschouwden als tuinvrienden en -vriendinnen die niet meteen met klachten naar het bestuur lopen, maar eerst proberen eventuele problemen onderling op te lossen. De halfjaarlijkse Algemene Ledenvergadering werd steeds geagendeerd met een educatief thema, de vergaderingen waren kort en bondig, met een borrel achteraf.

Commissies kregen meer armslag. We hielden speciale bijeenkomsten over het veranderingsproces, met daarbij meer aandacht voor de oudere leden en de introductie voor nieuwe leden. Het bestuur inventariseerde kritische opmerkingen en nieuwe ideeën en raadpleegde alle betrokkenen over wat zij wijs en goed zouden vinden voor de nabije toekomst van het tuinenpark. En we traden meer naar buiten: wij bezochten bijeenkomsten in de wijk en de stad, bij de AVVN en de OVU, het Overleg van Volkstuinparken in Utrecht.

Scholieren in de schooltuintjes.

Plannen

Begin 2007 lag er dankzij de voortvarendheid van de stuurgroep en de werkgroepen een indrukwekkende waslijst aan voorstellen en ideeën op tafel. Zelfs leden die anders niet zo gauw van zich lieten horen, leverden hun inzet. Vrijwel alle plannen zijn in de loop van de volgende jaren uitgevoerd, in groepen van wisselende samenstelling. Ter illustratie volgen hier enkele ideeën en hoe die zijn gerealiseerd:

- Jonnie Zaat stelde voor om jaarlijks een Open Tuinen Dag te organiseren met activiteiten voor en door buurtbewoners en tuinders. Dit werd de kiem voor de jaarlijks terugkerende activiteit project Groen-moet-je-Doen, met leden van de wijkraad Noord Oost, Christian Naethuys en Jan Commandeur;
- De vrijwilligers van de dierenweide wilden een officiële opening van de vernieuwde weide organiseren met petemoei burgemeester Brouwer als gast. Allerlei leuke bijeenkomsten en activiteiten voor kinderen en bezoekers volgden, tot op de dag van vandaag. De dierenweide is een vaste rubriek in de buurtkrant Voordorp Vooruit, verzorgd door de huidige drijvende kracht van deze commissie, Paul Klein Kiskamp;
- Christian Naethuys, Eric de Valck en Annelies Bookholt lanceerden het idee het clubgebouw te renoveren, daarbij een terras aan te leggen en het plein bij de loods op te knappen. Onder leiding van Henny Stekelenburg en met inspirerende ontwerpen van Jaap te Groen werd een plan van aanpak opgesteld en stapsgewijs met de leden besproken. Velen hebben de handen uit de mouwen gestoken om de voorstellen uit te voeren. Het resultaat is 't Buitenhuis, met een gezellige, natuurvriendelijke inrichting, openslaande deuren naar een terras en plein en een dak met zonnepanelen. 't Buitenhuis is ook voor bezoekers een extra. Dit jaar wordt het terras uitgebreid en volgen er nog nieuwe werkzaamheden;

- Jan Linschoten, Jil Vermeulen, Paul Klein Kiskamp en Mascha Jonasse stelden voor alle bijzondere bomen en planten te inventariseren. Dat heeft geleid tot een lijst met Beschermde Bijzondere Elementen, educatieve bordjes en routes, en het instellen van een fonds voor onderhoud;
- Ward Visser stelde voor een website in te richten en ging er meteen mee aan de slag. Momenteel wordt ongeveer alle berichtgeving en nieuws digitaal verzonden;
- Lies Kamphorst wilde een introductieboekje samenstellen. Dat werd 'Tuinenpark Ons Buiten van A tot Z'. Het boekje is aan zijn zoveelste actualisering toe;
- Peter Schinkel wenste duidelijkheid over het beheer van de windsingel en de slootkant die aan de Kartinistraat grenzen. De gemeente liet het beheer erbij zitten en conflicten tussen burens en tuinders zorgden voor een nare sfeer. Peters wens mondde uit in een samenwerkingsproject met aangrenzende tuinders, gemeente, wijkbureau en de burens uit deze straat. Onder leiding van hovenier Rob van der Steen is een mooie natuurlijke groenstrook ontstaan en is de verstandhouding tussen omwonenden en tuinders verbeterd. De tuinders beheren nu het deel van de groenstrook dat zich achter hun eigen tuin bevindt;
- Velen vroegen om veraangenaming van het algemeen werk. De taken voor het algemeen werk worden momenteel onderling verdeeld. Leden kunnen, in plaats van deelname aan het algemene werk, nu ook een algemeen stukje groen voor onderhoud adopteren. Wie niet in staat is mee te doen aan dit buitenwerk kan een alternatieve taak krijgen. De 70-plus grens voor deelname is afgeschaft. De boete voor verzuim bleef gehandhaafd. En er is geld vrijgemaakt om na afloop bij een hapje en drankje te kunnen nakaarten;

- Jan Commandeur, Annemarie Pel en Jan Linschoten vonden het belangrijk om prioriteit te geven aan natuurlijk en ecologisch tuinieren. Dat is met inspanning van velen gelukt. In 2013 heeft Tuinenpark Ons Buiten met een uitzonderlijk hoge score de vierde stip van het Nationale Keurmerk Natuurlijk Tuinieren behaald. In 2014 konden we het Internationaal Diploma Ecologisch Tuinieren in ontvangst nemen op het Internationaal Congres van Volkstuinen dat toen in Utrecht plaatsvond;

Ontvangst internationale prijs voor Natuurlijk Tuinieren met Christian Naethuys, Mascha Jonasse en Ans Hobbelinek.

- Voorheen was er de Maandaggroep, geformeerd door leden die samen het nodige opknap- en opruimwerk verrichtten. Door onenigheid was de club uiteengevallen. Ben Nouwens en Ko Heesen deden een oproep om de groep weer in ere te herstellen. Dat is nu de Dinsdaggroep, een open groep van actieve mannen en vrouwen die elke eerste dinsdag van de maand opruimen, sjouwen, timmeren, schoonmaken en beplanten;
- Na weer een serie inbraken werd terecht gepleit voor een veiligheidsplan. Dat leidde tot de TOPs (Tuinoppassers), een initiatief van Hans Lägers, Jan Commandeur en Monique Mouw. Een groep vrijwilligers postte in wisselende samenstelling bij toerbeurt in geval van onraad 's nachts en in de winter. Het bestuur organiseerde samen met Wijkbureau, Wijkraad, Wijkagent en volkstuinverenigingen De Pioniers en De Driehoek bijeenkomsten met het doel veiligheid en preventie te verbeteren. De politie heeft een lijst opgesteld met contactpersonen, ook van de andere tuinenparken, om elkaar snel onderling te kunnen berichten als er zich iets ongehoords voordoet. Met succes: op een seintje van buurtbewoners zijn er inbrekers op heterdaad betrapt en door de politie ingerekend. De nieuwe toegangsborden doen weliswaar wettelijk dienst als verbodsbord, maar tonen in vette letters 'Welkom' en de openingstijden van het park. Kwetsbare plekken zijn opgespoord en verbeterd. Het was helaas nodig een nieuwe hogere omheining te plaatsen;

Hovenier Rob van der Steen geeft aanwijzingen in de groenstrook.

- Hoe gek het nu misschien mag klinken: tot voor enkele jaren was composteren verboden. Het initiatief van Jan Trouwborst om zowel centraal als in de eigen tuin te composteren, is enthousiast ontvangen. Er zijn workshops georganiseerd om te leren composteren en alle leden hebben hierover een instructief boekje ontvangen. De aanschaf van nieuwe apparatuur voor het versnipperen van takken blijkt eveneens een gouden greep;
- En vooruit, nog eentje: het verzoek om alle paden te verharderen, zoveel mogelijk met natuurlijk materiaal, is intussen gehonoreerd. Het was een mega klus waarbij vooral Pieter Rijks en Christian Naethuys bergen werk hebben verzet om bezoekers en tuinders een aangename wandeling te garanderen.

De paden zijn ook voor niet-wandelende bezoekers goed toegankelijk.

Voor iedereen een taak erbij

Alle tuinders hebben primair tuinieren in een volkstuin als hobby. Daar is nu een taak bijgekomen. De ‘werkers van het eerste uur’ zijn vrijwillig door andere actievelingen opgevolgd. Hun werkzaamheden en namen worden steeds in de jaarverslagen van de vereniging vermeld. Opvallend is het aantal buurtbewoners dat op deze vrijwilligerslijst prijkt. Bij het ballotagegesprek is naast de motivatie om te tuinieren een actieve bijdrage aan het verenigingsleven als toelatingscriterium toegevoegd. We maken dankbaar gebruik van de talenten en persoonlijke kwaliteiten van onze leden. Voor de geschillencommissie is natuurlijk een andere voorkennis nodig dan voor de bouw- of de ballotagecommissie. Om te voorkomen dat steeds dezelfde leden actief zijn, worden de voorkeuren van alle leden in vier categorieën van werkzaamheden geïnventariseerd. Dit is de rouleerlijst, met als doel dat iedereen zich een keer voor minstens twee jaar engageert.

Arnold Spierings en André Taalman bezig met het nieuwe interieur van 't Buitenhuis.

Wisselwerking

Het werk van de stuurgroep en haar werkgroepen zit erop. Wat er sinds 2010 nog aan plannen stond, is opgenomen in de bestuur- en commissieagenda's, waar ook buurtbewoners bij zijn betrokken.

Er is een wisselwerking op gang gekomen binnen de vereniging waarbij de leden worden gestimuleerd om de tuinen te verfraaien en evenals de slootranden en de omzomende lanen goed te onderhouden.

Voor leden en buurtbewoners worden workshops en excursies georganiseerd. De al jaren bestaande Schildersclub onder leiding van Adriana Oliehoek is daarvan een mooi voorbeeld. Met deskundige hulp uit de buurt wordt gewerkt aan duurzame energie. Tuinenpark Ons Buiten maakt deel uit van een wandel-, gps- en kunstroute. De vrijwilligers in de winkel verkopen producten van eigen tuin: eieren, jam en honing. In de weekenden is het druk op de paden en bij de dierenweide.

Op de traditionele open zaterdagen is het gezellig aanschuiven in en om 't Buitenhuis. Jaarlijks wordt daar met veel animo het voortbestaan van Ons Buiten gevierd.

Vergaderende buurtclubs nemen 't Buitenhuis menige avond in beslag. Met de leiding van de nabijgelegen kinderopvang Villa Kakelbont en BSO hebben tien tuinders het programma Natuurcontact voor tien groepen kinderen georganiseerd. Samen met de buurtvereniging Voordorp Op Eigen Kracht is een buurtmoestuin, De Voortuin, aangelegd naast het tuinenpark.

Intussen zijn er flinke wachtlijsten voor zowel de moestuintjes op het kweekveld als voor de grote siertuinen. Samen met de wijkraad, de tuinenparken De Pioniers en De Driehoek zijn wij erin geslaagd tijdelijke moestuinen te creëren op het terrein van de voormalige Veemarkt waar nu nieuwbouw verrijst: een tijdelijke troost voor onder meer de kandidaten op de wachtlijsten.

Wat bij het realiseren van deze initiatieven helpt, is de toegenomen maatschappelijke belangstelling voor het belang van groen in een stedelijke omgeving, maar ook in lokaal geproduceerd voedsel en ecologie. De voor jong en oud verbindende waarde van tuinieren en de gezondheidbevorderende aspecten ervan zijn onomstreden.

Werkoverleg in de Voortuin.

Tijdelijke moestuinen op het terrein van de voormalige Veemarkt.

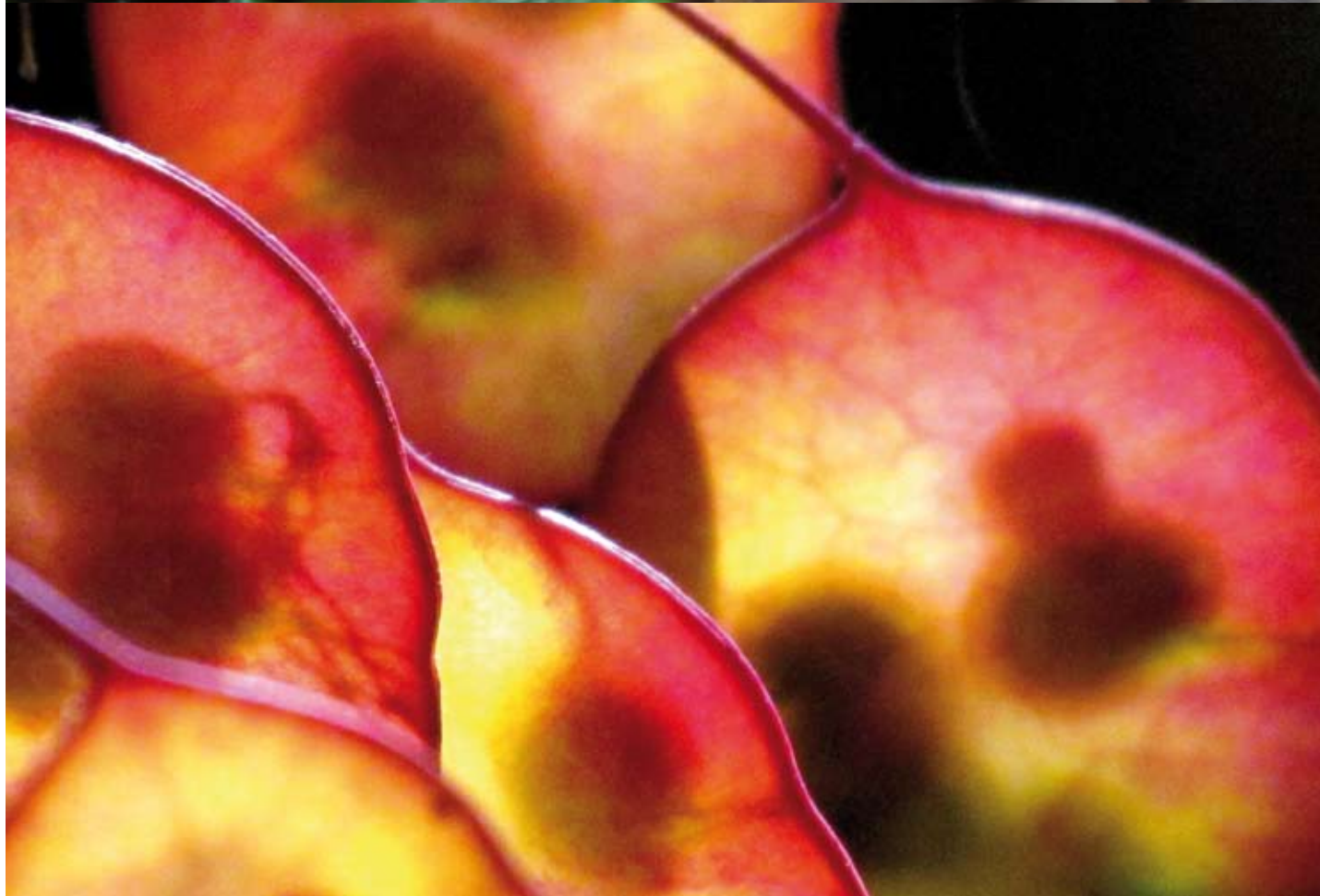
Uitdragen

Tuinenpark Ons Buiten is ook te porren voor excursies van andere tuinverenigingen, variërend van een delegatie uit Japan tot een afdeling van Groei & Bloei. Om van onze succesvolle werkwijze te leren, kwam menige volkstuinvereniging op bezoek, zoals De Haagse Bond van Volkstuinders inclusief ambtenaren, gemeenteraadsleden en wethouder. Ze bleken met de handen in het haar te zitten met de op handen zijnde sluiting van enkele volkstuincomplexen. Na afloop van de bijeenkomst ging de Bond fluitend terug naar huis. Een jaar later nam de Haagse gemeenteraad een plan aan dat klonk als een klok. In dat plan prijken de foto's van, jawel, Tuinenpark Ons Buiten.

De naar binnen gerichte organisatie van weleer heeft de eigen potentie en kwaliteiten opgemerkt, aangesproken en verder ontwikkeld. Tegelijk waren wij in staat te zorgen voor een vitale vereniging met actieve leden die het fijn willen hebben met elkaar. Daarmee waren we in staat om de waarde van het tuinenpark voor de stad te verhogen en over het voetlicht te brengen. Een proces dat zichzelf in wisselwerking voortbeweegt. We zijn uitgegroeid tot een voorbeeld in Nederland van hoe eigentijds volkstuinieren te integreren is in de omgeving, met aan beide kanten winnaars.

Bestuur medio 2014

HOOFDSTUK 4

DE TEGENWOORDIGE TIJD BIJ TUINENPARK ONS BUITEN

Hanneke van de Klippe

Alles stroomt, niets blijft bij het oude. Ook niet bij Tuinenpark Ons Buiten. Herinneringen zijn dierbaar en moeten worden gekoesterd. In de loop van de jaren is het beleid gemoderniseerd en zijn de voorzieningen aangepast aan veranderde behoeften. Buurtbewoners zijn welkom bij Ons Buiten. Een hechte groep vrijwilligers onderhoudt de voorzieningen in het tuinenpark, draagt bij aan gezelligheidsactiviteiten en verricht daarbij wonderen. Van de leden wordt verwacht dat zij ook een steentje bijdragen. Tuinenpark Ons Buiten is per slot van rekening een vereniging. Hoe appreciëren de huidige en vooral nieuwe leden het tuinenpark zoals het nu is?

Multitasken

Anki Spronk van tuin 20 heeft een advocatenpraktijk in familiezaken aan de Maliebaan. Het gesprek vindt plaats in haar werkkamer met uitzicht op de lindebomen.

Anki heeft een tuin sinds 2007. Ze maakte kennis met Ons Buiten op een tuinfeestje van Anneke van Dijk, die ze kende van een smartlappenkoor. Ze wist meteen dat ze ook zo'n tuin wilde. Ze hoefde niet lang te wachten: voor 600 euro kon ze een totaal overwoekerde tuin aan het hoofdpad krijgen, mits ze beloofde het bijbehorende gammele huisje af te breken en te vervangen door een nieuw. Ze waagde de sprong en heeft er nooit één seconde spijt van gehad. Al wordt ze als drukbezet mens wel eens zenuwachtig vanwege de tijd die het tuinieren kost.

Eerst heeft ze in 2009 een bulldozer van een neef van Copijn zijn werk laten doen, omdat het door alle woekering onmogelijk was om een spa de grond in te steken. Alles heeft zij er uitgegooid, behalve een paar bomen. Er werd een nieuw grasveld met borders aangelegd. Ook dat vergde echter onderhoud, waar ze onvoldoende aan toekwam door drukke bezigheden en een gebroken pols. Het zware werk in de tuin blijft lastig. Nu heeft ze daarvoor een tuinman, zodat zijzelf zich kan richten op de kleine klusjes.

Gemiddeld is ze twee keer per week op de tuin, op doordeweekse dagen. De weekends zijn voor haar partner, die door een handicap slecht bestand is tegen de kou van het buiten zijn. Ze vindt het heerlijk om tussen de middag vanuit haar werk naar het park te fietsen, een paar uur te blijven en dan terug naar de Maliebaan te gaan, om tot in de kleine uurtjes door te werken. Op de tuin zit ze eigenlijk nooit stil, maar is bijna altijd aan het multitasken: nadenken, telefoneren, dicteren en tegelijkertijd onkruid wieden. Anki: “Mijn secretaresse is daar blij mee, want mijn dictaat vanuit de tuin is heel rustig”. Het laatste jaar is ze ook vaak op dinsdag met haar kleindochter op de tuin. Samen ontdekken ze het dierenleven en vangen ze kikkervisjes. Ook de dieren van de dierenweide mogen zich verheugen in hun belangstelling. Als de schaapscheerder op het park is, zijn beiden present.

Anki heeft weinig tijd voor het verenigingsleven, al doet ze wel mee aan het Algemeen Werk en zit ze al enkele jaren in de kascommissie. Met gepaste trots vertelt ze dat het voederplateau voor de vogels bij het clubhuis gemaakt is van de oude eettafel van haar ouders. Haar moeder was wel beduusd toen ze zag waar haar oude tafel voor dient. Voor feestjes en partijen op het park in het weekend heeft Anki bijna nooit tijd, evenmin als voor workshops; in het weekend is haar agenda meestal gevuld met privéaangelegenheden.

Op het park heeft ze vooral contact met een paar vriendinnen die ook een tuin hebben, met haar buurman Jaap, met Paul van de dierenweide – voor zijn inzet heeft zij niets dan lof – en met de vaste parkbezoekers. Ze geniet van de babbeltjes met ouders en kinderen die op weg naar de dierenweide langs haar tuin wandelen. Ook met ouderen die op de picknickbank van de zon genieten, maakt ze graag een praatje.

De openbaarheid van het park is voor haar uitsluitend een bron van plezier. Wat natuurlijk tuinieren inhoudt weet ze niet en composteren op eigen tuin laat ze graag aan anderen over. Misschien krijgt ze over een jaar of twee, drie, als ze met pensioen is, meer tijd om zich in dat soort zaken te verdiepen.

Veranderingen op het park door de jaren heen ziet ze wel degelijk. Er is minder verwaarlozing dan vroeger, een aantal huisjes is vernieuwd en de sfeer is opener geworden. Vergeleken met zes, zeven jaar geleden ziet het park er prachtig uit, vindt ze.

‘Helemaal tevreden’

Gevraagd naar haar wensen zegt ze “helemaal tevreden” te zijn. Ze vindt het onvoorstelbaar wat je allemaal krijgt voor de relatief lage jaarlijkse contributie: je kunt je groenafval kwijt, er is aarde te krijgen, in het winkeltje kun je tuinspullen kopen, de toiletten zijn altijd brandschoon, er is straatverlichting et cetera. Als je daarvoor allemaal zelf zou moeten zorgen, zou je ervan schrikken hoeveel geld je dat zou kosten, denkt ze. De sfeer in de vereniging vindt ze harmonieus. Er is in een siertuinenpark als Ons Buiten geen rivaliteit of kinnesinne tussen de mensen onderling over verdwenen fruit of groenten. Het huidige bestuur weet bovendien de juiste toon te treffen.

Heeft een kritisch mens als zij echt niet een enkel puntje van kritiek? Anki heeft een hekel aan de rozenhagen waar Ons Buiten nu juist zo trots op is. Haars inziens horen ze thuis in de duinen en niet in een Utrechts landschap. Ook het wieden van het onkruid onder de hagen vindt ze een ‘pokkenwerk’, omdat de rozen vol gemene doortjes zitten. Ze heeft zich er echter bij neergelegd dat ze als tuinbezitter opdraait voor het onderhoud van aangrenzende hagen, die nu eenmaal als beeldbepalend worden beschouwd.

Wat ze echt niet eerlijk vindt, is dat ze eveneens opdraait voor het onkruidvrij houden van de kiezels aan de tuinkant van het hoofdpad. Dat zou haars inziens moeten behoren tot het Algemeen Werk, net als het onderhoud van de kiezelstrook aan de andere kant van het pad. Maar haar tevredenheid is er niet minder om.

Flink aan de slag, gezelligheid en mooie herinneringen

Grady Heesen-Toben zit veertien jaar op tuin 67, precies tegenover de loods. Als ze met vakantie is, heeft ze meer heimwee naar haar tuin dan naar haar appartement in Oog en Al. Lang geleden had zij met haar man Ko Heesen op Lage Weide een tuin met bloemen en groenten, maar dat complex werd opgeofferd aan verbreding van de A2. Haar man ging in de wijde omtrek op zoek naar een alternatief, tot in Lage Vuursche en Doorn toe. Maar in de recreatieparken daar waren onvoldoende mogelijkheden om te tuinieren. In 2001 verlegde hij zijn zoektocht naar de stad Utrecht. Bij Ons Buiten stond een tuin te koop pal naast de tuin van de toenmalige voorzitter Evert Blom. Blom leidde hen rond in die tuin en Grady was meteen verkocht, maar liet dat niet blijken. Er stonden namelijk twee grote bomen in die haar niet bevielen. “Zouden die misschien weg kunnen?”, vroeg ze aan Blom. “Komt in orde”, antwoordde hij en de volgende dag waren de bomen inderdaad verdwenen. Zo ging dat in die tijd.

Aan Evert Blom hadden ze jarenlang een fijne buurman. Zij kwamen geregeld bij elkaar over de vloer voor een borreltje. Haar man Ko, die een meubelzaak had en binnenhuisarchitect was, zorgde voor een perfecte inrichting van hun huisje, met een zonnepaneel op het dak voor een koelkastje en een pomp op de sloot. Evert Blom vroeg haar man al spoedig of hij niet het winkeltje van Jo Gramsma wilde overnemen. Dat wilde Ko wel, maar het toenmalige onderkomen van de winkel, een deel van de loods, beviel hem maar matig. Evert Blom stemde ermee in dat het gebouwtje achter de loods, waar soms vergaderingen plaatsvonden, tot winkel werd omgebouwd. Ko zorgde voor een geheel nieuwe inrichting. In de loop van de jaren kreeg hij in de winkel assistentie van Ben Nouwens, die het werk van hem overnam toen hij ongeneeslijk ziek werd.

Haar man Ko overleed in 2011. Grady twijfelde of ze de tuin in haar eentje zou aanhouden. Maar de plek was haar zo dierbaar, ook door de vele herinneringen aan Ko, dat ze de tuin niet wilde opgeven. In haar appartement heeft ze wel een groot balkon met mooi uitzicht op het Merwedekanaal, maar ze heeft er weinig bezigheden. Ze nam, zegt ze, een voorbeeld aan Els Jansen, die ook de tuin in haar eentje heeft voortgezet na het overlijden van haar man.

Op de tuin is Grady lekker bezig en in beweging. Ze vindt er aanloop en gezelligheid, zoals tijdens het vaste borreluurtje op zaterdag. Af en toe plukt ze een roosje van de lievelingsstruik van Ko en zet dat bij zijn portret. En soms ‘praat’ ze even met Ko, als ze niet precies weet hoe ze iets in de tuin zal aanpakken.

Links de tuin van Grady en boven de bloemenweelde in haar tuin.

Als een van de pluspunten van Ons Buiten vergeleken met de Lage Weide noemt Grady de gunstige ligging ten opzichte van de winkels: je bent in een oogwenk bij Albert Heijn, als je op een mooie zomeravond even iets voor de barbecue wilt halen. Op de vraag of er aan Ons Buiten ook minpuntjes of nadelen kleven, antwoordt ze ontkennend. Wel denkt ze met weemoed terug aan de tijd dat voorzitter Evert Blom op zijn regelmatige rondes door het park alles goed in de gaten hield. Ze vond het heel erg dat hij zijn werk voor Ons Buiten door ziekte moest opgeven. Maar ze is ervan overtuigd dat Christian tegenwoordig ook veel opmerkt. Hij is een van die mensen die zich vrijwillig met hart en ziel inzetten voor het park, net als Ben, Els, Theo, Fredy, Paul, de mensen van de dinsdagploeg en vele anderen. Hen wil Grady alleen maar lof toezwaaien.

Op gang brengen van de bloedsomloop

Sanny, lerares wiskunde, is elke dag bij Ons Buiten te vinden, niet om te tuinieren maar om te joggen. Dat doet ze bij voorkeur 's ochtends tegen half negen, aan het begin van de dag. “Dan begint je bloed stromen en gaat alles beter”, zegt ze. Het kost haar ongeveer tien minuten om van huis naar park te rennen en vice versa en dertig minuten om in het park haar rondjes te lopen. Ze doet het in een kalm tempo, want als je hard rent, is de kans op blessures groter, weet ze.

Ze jogt al vele jaren elke dag, ook op zaterdag en zondag, bij elk weertype, behalve als het hoost van de regen of het gevaarlijk is vanwege storm of gladheid. Ze is er lang geleden na operaties mee begonnen, in het kader van het revalidatieproces.

Vroeger liep ze een groot rondje om Fort Blauwkapel, over de weg. Direct bij het fort was het wel rustig, maar onderweg erheen had ze veel last van het verkeerslawaai, de uitlaatgassen en de honden die werden uitgelaten. Nadat ze door een hond was gebeten, zocht ze haar heil in het tuinencomplex van de Pioniers. Dat kende ze goed, omdat ze er vaak met haar kinderen de speeltuin had bezocht.

Toen haar conditie verbeterde, breidde ze haar actieradius geleidelijk uit naar andere plekken, ook naar Ons Buiten. De Driehoek kwam niet in aanmerking vanwege de grindpaden. Bij de Pioniers was het wel rustig, maar voor een jogger op den duur toch niet ideaal, omdat de paden er geasfalteerd zijn. Dat loopt niet lekker, zelfs al draag je goede sportschoenen. Bij Ons Buiten beviel het haar zo goed dat ze besloot zich voortaan tot dit park te beperken.

*Wat ze in het park vooral waardeert zijn
de onverharde paden, de rust,
de schoonheid van de natuur,
de vogels en de eekhoorns.*

Bij Ons Buiten heeft ze het gevoel dat ze, de naam zegt het al, buiten in het bos loopt. Haar voorkeur gaat uit naar de Keizerskroonlaan, als de zon een beetje doorkomt.

Heeft ze geen last van glibberig afgefallen blad of van gladheid in de bochten? Dat ontkent ze ten stelligste: in al die jaren is ze nooit uitgegleden of gestruikeld. Onraad heeft ze nog nooit opgemerkt. Eenmaal heeft ze een stelletje al te luidruchtige pubers de laan uitgestuurd. Een enkele maal maakt zij mensen die hun hond op het park uitlaten, attent op het verbodsbord bij de ingang. Ze kent veel tuiniers van gezicht en sommige bij naam, in het bijzonder degenen die er bijna altijd zijn, zoals André, Ger, Paul en Fredy. Ze is nog nooit iemand tegengekomen die onaardig tegen haar deed. De sfeer is prettig en iedereen is vriendelijk.

Bescheiden als ze is, wil Sanny niet de indruk wekken dat ze de enige vaste gast is op het park. Verre van dat, er zijn veel meer vaste gasten: inwoners van Voordorp of mensen uit aangrenzende wijken. Met sommige van hen maakt zij wel eens een praatje. Met die aardige Duitse mevrouw bijvoorbeeld, die twee of drie keer per week met een oppaskindje wandelt. Of met Elly, die met haar oppaskinderen de dieren van de dierenweide verantwoord eten komt geven. En met de meneer die bij mooi weer aan de picknicktafel zijn krant leest bij een meegebracht kopje koffie. Met de jongen die na een hersenoperatie aan zijn revalidatie werkt door op een bankje van de rust te genieten. Of met een van die anderen die bij Ons Buiten wandelend, rennend of rustend werken aan hun herstel.

Tuinieren, leren van de ervaring van anderen, mensen zien

Marianne en Igno Ponsioen verhuisden na hun pensionering in 2012 van een groot huis met tuin in Tuindorp naar een appartement aan de Fischerlaan in Utrecht Oost. In datzelfde jaar kochten ze bij Ons Buiten tuin 66. Andere parken kwamen voor hen niet in aanmerking: het was “bij Ons Buiten of nergens”. Marianne kende het park nog van vroeger, toen zij een vriendin hielp met een tuin aan de Ridderspoorlaan. Hun tuin, de tuin van oud-voorzitter Evert Blom, ligt op een centrale plaats in het park, tegenover het clubhuis. De tuin, die al verscheidene jaren te koop stond, heeft twee vijvers, een bruggetje en een sterk verwaarloosde rotstuin.

Igno vond de sociale ligging van het huisje meteen ideaal, terwijl Marianne viel voor de mogelijkheid om de rotstuin te herstellen. Igno, neuropsycholoog, werkte vele jaren bij een onderzoekslaboratorium op het gebied van arbeidspychologie en -fysiologie, Marianne werkte na haar studie psychologie als psychotherapeut bij een therapeutisch centrum.

Van het begin af aan hadden Marianne en Igno een taakverdeling: Marianne zou tuinieren en het Algemeen Werk doen, Igno zou als partnerlid het onderhoud van het huisje op zich nemen. Het eerste jaar was door hun verhuizing een tropenjaar. Ze beperkten zich tot uitrusten in hun nieuwe tuin en wennen aan het idee dat die nu echt hun tuin was geworden. Igno merkte al spoedig dat hij vooral de rust heerlijk vond, omdat hun nieuwe appartement aan de Fischerlaan door het toegenomen autoverkeer over de Kardinaal de Jongweg, niet zo stil is als hun huis in Tuindorp.

Intussen heeft Igno het huisje opgeknapt. Hij is er een hele zomer elke dag een paar uur mee bezig geweest; aan het onderhoud was jarenlang niets gedaan. Marianne heeft voor het eerst in haar leven behangen. Op een boekenplankje prijken nog een paar oude tuinboeken van Evert Blom, maar ‘de tuin van Blom’ wordt steeds meer ‘de tuin van Marianne en Igno’. De oude vijvers en het bruggetje zijn in stand gebleven en met hulp van een tuinman is de structuur van de rotstuintu hersteld. De aanwezige keistenen zijn opnieuw gestapeld. Er is een tuin aan het ontstaan die voorbijgangers vanaf het pad goed kunnen bekijken, met een sterk glooiend talud waar de nieuwe rotstuintu moet komen. Een volgende stap is de aanleg daarvan. Hoe ze dat precies zal aanpakken, daarop is Marianne nog aan het broeden.

‘Onze datsja’

Marianne en Igno ervaren geen spanning tussen hun behoefte aan een eigen plek en de openbaarheid van het park. Zij zijn nu aardig ingeburgerd. Als je wilt, kun je een praatje maken, zegt Marianne, maar dat hoeft niet. De sfeer is ontspannen, ze hebben leuke burens. Marianne is graag bezig in haar tuin, Igno’s favoriete plek is aan tafel in het huisje: in de zon en beschut, met de deur open, wat de mogelijkheid biedt om een woordje te wisselen met voorbijgangers. Igno mag graag mensen zien en een praatje maken. Na een kennismaking met het Russische platteland op een recente vakantiereis zou hij een bordje willen ophangen met het opschrift ‘Onze datsja’.

Aan sociale activiteiten binnen de vereniging nemen ze volop deel. Op het borreluur op zaterdag zijn ze regelmatig te vinden en ook bij feesten en etentjes zijn ze van de partij. Igno is vol lof over de kookkunst van Stanley Schmeltz (die zich ook dinsdags in de vrijwilligersclub dienstbaar maakt). Zelfs bij het discofeest waren ze aanwezig, al vertrokken ze bijtijds om hun oren te sparen. En recent heeft Igno zich als niet-onverdienstelijk portretschilder door Adriana Oliehoek laten strikken voor de commissie die tentoonstellingen organiseert van het werk van verenigingsleden. Tevredenheid alom dus. Zijn er ook minpuntjes, suggesties of wensen? Marianne zegt niet bepaald gehecht te zijn aan het verplichte onderhoud van de rozenhagen, maar erkent dat dit voor het aanzien van het park nodig is. Als het erop aankomt, ziet ze zelf ook liever rozen dan hekjes. Het onkruidvrij houden van de grindstrook aan de kant van haar tuin doet ze met frisse tegenzin. Zelf zou ze nooit kiezen voor grind, maar ja, het ligt er nu eenmaal, zegt ze berustend. Igno, die nooit tuiniert, komt geheel onbaatzuchtig met het idee om onder het grind een laag plastic aan te brengen, zodat het onkruid tussen de kiezels geen kans krijgt. Hij heeft ook een wens, namelijk dat bij een volgend discofeest rekening wordt gehouden met de behoefte om ook nog een praatje te kunnen maken.

Marianne worstelt nog met de reorganisatie van haar tuin. Op sommige plaatsen is de aarde zo keihard dat zij haar spade nauwelijks de grond in krijgt. Door de wortels van de Moerasspirea is de bodem verdicht geraakt. Er zijn vast en zeker verenigingsleden die weten hoe je zoiets aanpakt, veronderstelt ze. Zij heeft behoefte aan lessen of workshops van ervaren tuiniers over tuinaanleg en -reorganisatie. Zouden dergelijke lessen niet gemakkelijk te organiseren zijn door gebruik te maken van de kennis die toch al in de vereniging aanwezig is?

Ze denkt bijvoorbeeld aan workshops over de aanleg van een tuin op kleur, mesten en snoeien, herkennen van onkruid, geschikte vaste planten, beplanting onder coniferen et cetera. En met een door de vereniging georganiseerd uitstapje naar andere tuinen op een open-tuinendag zou ze zeker meegaan, voor de broodnodige inspiratie.

Huisje met tuin voor twee, stapsteen op weg naar relaxter leven

Jan Tromp en Ilona van Meegen kochten hun tuin in februari 2013. Jan is arts, psychotherapeut en ervaren bestuurder, formeel gepensioneerd maar nog steeds full time actief als boardroom consultant in de geestelijke gezondheidszorg en verstandelijk gehandicaptenzorg, zoals hij het zelf omschrijft.

Ilona, gezondheidswetenschapper, is full time manager ouderenzorg in Hilversum en nog lang niet toe aan pensioen. Zij leerden elkaar kennen in 2008. Sinds enige tijd wonen ze samen in een appartement bij Stadion Galgenwaard, waar geen groen te bekennen is, althans niet in de directe omgeving.

Op een tuinfeestje bij Ons Buiten maakten zij kennis met het park. Dat was voor hen een openbaring. Al kent Jan de stad Utrecht vanaf de jaren zeventig, hij wist niet van het bestaan ervan. Een tweede huisje voor hen samen tussen het groen was een aantrekkelijke gedachte. Ze hadden verwacht dat ze er jaren op zouden moeten wachten, maar na een maand of drie op de wachtlijst kregen ze al een tuin aangeboden.

Het was tuin 37, de tuin van Els van der Meer. Mevrouw Van der Meer moest die tot haar groot verdriet na bijna veertig jaar opgeven, om gezondheidsredenen. Toen de koop was gesloten, kreeg zij spijt en wilde er eigenlijk op terugkomen. De toenmalige voorzitter Ans Hobbelenk moest er aan te pas komen om haar duidelijk maken dat zoiets onmogelijk was. Jan en Ilona van hun kant probeerden alles te doen wat in hun vermogen lag om het verlies van de tuin voor haar enigszins te verzachten. Ze verzekerden haar dat ze er goed voor zouden zorgen en beloofden dat zij er altijd in mocht komen zitten, als ze daar behoefte aan had.

*‘Je kunt meedoen met het verenigingsleven,
maar het wordt je niet nagedragen
als je je wat afzijdig houdt’*

De eerste tijd hadden Jan en Ilona de handen vol aan de reparatie van het huisje, dat ondanks de stenen fundering en een positief taxatierapport in slechte staat bleek te zijn. Inmiddels ziet het huisje, dat groter is dan gemiddeld, er van binnen en van buiten weer piekfijn uit: het dak en de voordeur zijn vernieuwd, het ruime keukenblok heeft een nieuw verfje gekregen, er is een kachelkje aangeschaft en er ligt een zonnepaneel op het dak.

In 2013 en 2014 is er groot onderhoud gepleegd in de tuin. Er zijn wat bomen gekapt om meer zonlicht toe te laten en de hekjes rond de tuin zijn weggehaald. Een vaste taakverdeling hebben Jan en Ilona niet; ze wisselen de taken in huis en tuin bij voorkeur af. Ook het Algemeen Werk wordt door beiden gedaan, al is Ilona daartoe als partnerlid niet verplicht.

In 2015 kregen zij ook een moestuintje. Het was totaal door onkruid overwoekerd, zodat ze er flink in moesten buffelen. De oogst in de nazomer viel niet mee: “Drie tomaten en een pompoen”, zucht Jan.

Ze hebben het bij Ons Buiten, een plek die Jan uniek noemt, uitstekend naar hun zin. De sfeer vinden ze prettig: “Je kunt meedoen met het verenigingsleven, maar het wordt je niet nagedragen als je je wat afzijdig houdt”, zoals zij tot nu toe hebben gedaan. Met de burens kunnen ze goed opschieten en ze hebben hun vaste vrienden op het park. Hun vraagbaak is Els die de bloembakken bij de dierenweide verzorgt; zij weet alles van bloemen en planten.

Jan Tromp

Ilona van Meegen

Gevraagd naar wensen en eventuele minpuntjes moeten ze goed nadenken. Zij vonden het vervelend dat het huisje in slechtere staat bleek dan het taxatierapport bij de koop aangaf. Het opknappen ervan kostte veel meer dan waarop ze hadden gerekend. Bovendien begrepen ze pas achteraf dat die extra investering niet bij de waarde van het huisje wordt opgeteld. Nieuwe leden zouden hierover vooraf beter moeten worden geïnformeerd.

Wat hen als nieuwe leden ook in verwarring bracht, waren de tegenstrijdige opdrachten die ze kregen bij het kappen van een conifeer. In het tuinadvies bij de koop werd aangeraden die conifeer weg te halen, maar toen zij aanstalten maakten om dit advies te volgen, maakte de groencommissie ineens bezwaar, omdat er vogelnestjes in konden zitten. De kwestie werd overigens tot ieders tevredenheid opgelost: na een inspectie op nestjes kon de boom alsnog worden gekapt.

*‘Hoe goed het je doet om veel buiten te zijn,
vergeet je wel eens
als je full time bezig bent met je werk’*

Spanning tussen hun behoefte aan privacy en de openbaarheid van het park ervaren zij niet. Wellicht speelt de betrekkelijke beslotenheid van hun tuin daarbij een rol. Vanaf het pad hebben voorbijgangers er maar beperkt zicht op, wat Jan graag zo wil houden. Ilona denkt dat de tuin wel groter zou worden als de beplanting aan de kant van het pad zou worden weggehaald. Beiden vinden het echter belangrijk dat ze vrij worden gelaten om zelf de mate van openheid of geslotenheid van hun tuin te bepalen.

In de vele reglementen en regels van Ons Buiten hebben zij zich niet verdiept. Groot voorstander van veel regels zijn ze niet: regels en reglementen stimuleren het zelfregulerend vermogen van mensen doorgaans niet, vinden ze, terwijl dat vermogen toch essentieel is voor goede onderlinge verhoudingen.

Nadat het meeste achterstallige onderhoud aan huisje en tuin was gedaan, vonden Jan en Ilona pas echt de rust om van de warme zomeravonden in hun tuin te genieten.” Hoe goed het je doet om veel buiten te zijn, vergeet je wel eens als je full time bezig bent met je werk”, zegt Ilona, die vroeger graag kampeerde en bergen beklom.

Ilona maait het gras.

Op het moment van het interview is Ilona op zoek naar ander werk, omdat haar huidige baan in Hilversum door de reorganisaties in de ouderenzorg verdwijnt. Ze is begin veertig en nog veel te jong om nu al met werken te stoppen. Na een rondreis met Jan door Portugal overweegt ze een radicale ommezwai in haar carrière: ze zou graag in 2016 ergens in de Algarve een koffiehuisje beginnen, bij voorkeur een café waar je niet alleen een ‘bica’ (Portugese espresso) kunt drinken, maar ook kunt werken en van kunst en cultuur kunt genieten. Het liefst op een plek waar tuinieren en groenten verbouwen ook tot de mogelijkheden behoort. Door de tuin bij Ons Buiten heeft zij de smaak van het buitenleven weer goed te pakken gekregen. En bovendien kun je in Portugal langduriger van het leven buiten genieten dan in Nederland.

Ook Jan is langzamerhand op een leeftijd gekomen dat hij wel toe is aan een wat relaxter leven. Ilona oriënteert zich op de levensvatbaarheid van haar koffiehuisconcept, terwijl ze intussen ook andere opties blijft verkennen. Wellicht zal ze in de naaste toekomst een deel van het jaar in Portugal zijn. Wat de uitvoering van dit plan op termijn zou betekenen voor hun beider leven in Nederland en voor het aanhouden van hun tuin bij Ons Buiten, daarover kunnen Jan en Ilona op dit moment nog weinig zeggen. Wel staat vast dat ze er niet over piekeren om hun tuin nu al op te geven.

Ontspanning, aandacht voor het gezin, de bouw van een boomhut

Marit Vaandrager en Ward Visser zitten sinds 1998 op tuin 46. Ze wonen met hun zonen Bram (bijna 14) en Luke (17) in de Vogelenbuurt, in de schaduw van korenmolen Rijn en Zon. Marit werkt als advocaat familierecht in een maatschap, Ward is zelfstandig ICT-er en informatiemanager bij een koepel van notarissen. Bij het interview doen Bram en Luke ook een duit in het zakje.

In 1998 woonde de zwangere Marit nog op een bovenhuis met een klein balkonnetje aan de Hopakker. Ze vond dat ze haar kind tekort zou doen, wanneer ze het geen tuin kon bieden om in te spelen. Daar kwam bij dat ze zelf altijd al van een volkstuintje had gedroomd. De vader-in-spé ging fietsend op zoek naar groene plekjes in de omgeving. Een mooi volkstuinencomplex langs de weg naar de Maarsseveense plassen was helaas te ver. Op hun shortlist bleven uiteindelijk de Pioniers en Ons Buiten over. Bij beide konden ze meteen terecht; er waren op dat moment geen wachtlijsten. Uiteindelijk kozen ze voor Ons Buiten, ondanks het leuke huisje bij de Pioniers, omdat ze grindpaden mooier vonden dan asfaltpaden (de paden bij Ons Buiten waren in 1998 nog belegd met grind).

Bij Ons Buiten was op dat moment maar één tuin beschikbaar, namelijk tuin 46, een verwaarloosde, kale tuin, waar de eenden bij regen op het gras zwommen. Maar het houten huisje zag er goed uit en het bijbehorende bouwkundige rapport was niet verontrustend. De ballotage werd in 1998 gedaan door Evert Blom. Misschien was hij bang dat het gezin-in-wording, een aanwinst voor een vergrijzend park, zou afhaken, als het in de praktijk merkte hoe nat de tuin was. Blom pakte de zaak voortvarend aan: van de ene op de andere dag organiseerde hij de aanleg van een drainage voor tuin 46.

De eerste tijd waren Ward en Marit alleen bezig met onkruid wieden, daarbij geholpen door vrienden. Aan beplanten kwamen ze niet toe. Ervaring met tuinieren hadden ze nauwelijks. Een behulpzame buurman op de tuin, een oudgediende, zag hun gezwoeg met lede ogen aan. Hij troonde Ward in zijn auto mee naar diverse kwekerijen, waar hij de achterbak telkens vol laadde met rode begonia's. Zo kwam hun tuin vol te staan met honderden rode begonia's. Gelukkig hoorden ze van een andere buurman dat die maar eenjarig waren.

‘De manier waarop dat ging, via zo’n aanschrijving, was niet bepaald enthousiasmerend, maar gelukkig is alles helemaal goed gekomen.’

Na al hun gezwoeg en geploeter ontvingen ze aan het eind van hun eerste jaar een brief met een berisping, omdat het aanpalende pad niet vrij was gemaakt van onkruid. Toen hadden ze zin om de boel bij Ons Buiten maar de boel te laten en ergens anders opnieuw te beginnen. Marit: “De manier waarop dat ging, via zo’n aanschrijving, was niet bepaald enthousiasmerend, maar gelukkig is alles helemaal goed gekomen.”

Wat eveneens nodig moest worden aangepakt was het houten huisje. Toen Ward de oude tapijttegels van de vloer trok, kwam er houtrot tevoorschijn. Ook achter ogenschijnlijk gave planken bleek zompig hout schuil te gaan. Om een eind te maken aan het hardnekkige vochtprobleem werd in 2005 onder het huisje een betonnen fundering op blokken geplaatst. Ook Bloms drainage van de tuin bood maar tijdelijk soelaas. Een paar jaar geleden is de hele tuin met een halve meter opgehoogd, zodat de eenden nu niet meer op het gras maar in de aangelegde vijver zwemmen.

Toen Luke en Bram klein waren, hadden ze natuurlijk een zandbak. Brams eerste herinnering aan de tuin is dat hij er op de skelter rondreed. Toen ze klein waren vonden ze het geweldig als ze de kruiwagen samen als badje mochten gebruiken. Er waren in die tijd maar weinig andere kinderen bij Ons Buiten om mee te spelen. Voor de jongens was de bouw van een boomhut een mijlpaal. De eerste fase, de bouw van de vlonder of vloer, ging van start toen Luke in groep 6 van de basisschool zat.

Het idee kwam van buurman Paul, de man van de dierenweide, dezelfde die de familie geruststelde inzake de levensduur van de begonia's. Hij vond het beslist noodzakelijk dat er voor de jongens een boomhut kwam en was bereid bij de bouw daarvan een handje te helpen. De vier palen van Pauls composthoop op de grens van beide tuinen dienden als steun voor de vloer, al had dit tot gevolg dat de composthoop van Paul voortaan overkapt was. Zo ontstond een plankier van plusminus 1,80 meter in het vierkant, waarop de jongens in de zomer zelfs konden slapen, bereikbaar via een ladder of de aangrenzende hazelnotenboom. Twee jaar later – Luke zat intussen in groep 8 – brak fase 2 aan: de bouw van de eigenlijke hut.

Luke maakte zelf een bouwtekening, die door de bouwcommissie werd goedgekeurd. Daarna kon de bouw beginnen, wederom met hulp van Paul. Op een cursus manden vlechten vlocht Luke de deur van de hut, zodat de bewoners desgewenst geheel aan het zicht kunnen worden onttrokken.

De hut was lange tijd erg populair als schuilplaats, niet alleen bij Bram en Luke zelf, maar ook bij hun vrienden uit Frankrijk. Bovendien was het een goede uitkijkpost voor het observeren van eekhoorns. De favoriete plek van Luke in de tuin is nog steeds de boomhut, maar Bram geeft tegenwoordig de voorkeur aan de hangmat, om lekker te lezen of te proberen met zijn iPad een passerend vliegje WIFI op te vangen. Luke komt nu minder op de tuin dan vroeger, omdat hij in het weekend een baantje heeft of liever optrekt met vrienden. Bram daarentegen is al twee jaar elke zaterdag te vinden op de dierenweide, waar hij Paul of een van de andere vrijwilligers helpt met het verzorgen van de cavia's en het schoonmaken van de hokken.

Gevraagd naar haar mening over de grote hoeveelheid regels bij Ons Buiten geeft Marit toe dat het nut daarvan hen in het begin een beetje ontging. Ze is echter tot de conclusie gekomen dat je niet zonder een bepaalde hoeveelheid regels kunt, als je het moois bij Ons Buiten in stand wilt houden en voor de toekomst wilt bewaren. Ward voegt daar aan toe dat het in de praktijk met die strengheid best meevalt: zij hebben er verder nooit veel last van gehad.

Ward heeft jaren geleden de eerste website van de vereniging gebouwd. Intussen is die vervangen door een strakkere en mooiere, dankzij de inspanningen van Henny Stekelenburg. Verder doet Ward al acht jaar de mediation (bemiddeling) bij conflicten tussen de leden, daarin bijgestaan door Marit. De vereniging Ons Buiten heeft ook een geschillencommissie, maar voordat men daar naartoe stapt, kunnen de strijdende partijen, als ze dat beide wensen, gebruik maken van de diensten van de mediator, die hen helpt er samen uit te komen. De ervaring van Ward is overigens dat de meeste mensen bij conflicten liever de stap naar de mediator overslaan en direct een beroep doen op de geschillencommissie. Als mediator heeft Ward een geheimhoudingsplicht, zodat hij over zijn activiteiten in die hoedanigheid verder geen mededelingen kan doen.

Marit, die enkele jaren in de kascommissie heeft gezeten, heeft zich recent kandidaat gesteld voor de functie van secretaris van het bestuur, als opvolgster van Josine Pieters. (Na het interview werd zij in november 2015 inderdaad als secretaris benoemd.) Zij wil zich onder meer sterk maken voor het voortzetten van de huidige beleidslijn inzake het biologisch tuinieren en het invlechten van het park in de wijk.

In de afgelopen zeventien jaar hebben Marit en Ward veel zien veranderen. De tuinen, maar vooral de dierenweide, hebben zij steeds mooier zien worden. De manier van tuinieren is biologischer geworden; het gebruik van gif werd verboden. Mede dankzij de prachtige dierenweide is het park tegenwoordig ook in trek bij wijkbewoners die zelf geen tuin bij Ons Buiten hebben. Het clubhuis, omgedoopt tot 'Buitenhuis', is gerenoveerd en er zijn zonnepanelen op het dak geplaatst. Vroeger kwamen Ward en Marit er eigenlijk nooit, tegenwoordig lopen zij er, net als veel anderen, graag even binnen voor een praatje of een kop koffie. Soms is het Buitenhuis zelfs even 'van de wijk', bijvoorbeeld wanneer er een vereniging van eigenaren uit Voordorp vergadert. Ook het verenigingsleven zelf is veranderd. De verenigingsactiviteiten worden veel breder gedragen. De verbreding gaat zelfs zover dat ook mensen die geen tuin bij Ons Buiten hebben, kunnen toetreden tot het bestuur.

Voor Ward en Marit is de tuin altijd vooral ontspanning geweest: in de buitenlucht met je handen in de aarde zitten, lekker bezig zijn los van je werk. Daarbij hoef je niet precies de namen te kennen van wat er groeit en bloeit. En natuurlijk is de tuin ook een fijne plek om samen met de kinderen te zijn. Ook ontdekte Marit dat onkruid wieden goed samengaat met het geven van aandacht aan de kinderen. Thuis pak je al gauw de krant, ga je de stad in voor een boodschap of zet je de televisie aan. Maar al tuinierend kun je in alle rust hele gesprekken voeren met je partner en de kinderen, woordjes overhoren of bespreken wat er de afgelopen week op school en werk is gebeurd. Dat een volkstuin ook een dergelijke functie zou hebben, hadden Marit en Ward in 1998 nooit kunnen bedenken.

Boven: Bram heeft de natuursprijs gewonnen (2012). Onder: Luke.

